

Grønt ansvar

Regeringens debatoplæg
om en strategi for
bæredygtig udvikling

Grønt ansvar
Regeringens debatoplæg
om en strategi for bæredygtig udvikling
juni 2007

Udgiver: Miljøministeriet
Omslagsfoto: Peblingesøen, København
Layout: Peter Bastrup
Tryk: Sangill Grafisk Produktion
1. oplag: 2000 stk.
ISBN: 978-87-7052-500-8

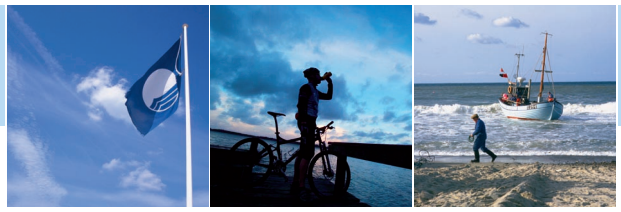
Publikationen kan bestilles hos:
Frontlinien
Miljøministeriets informationscenter
Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon 70 12 02 11
E-mail: frontlinien@frontlinien.dk
Hjemmeside: www.frontlinien.dk

Oplægget kan også downloades på
Miljøministeriets hjemmeside:
www.baeredygtig-udvikling.mim.dk

Grønt ansvar

Regeringens debatoplæg
om en strategi for
bæredygtig udvikling

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Indledning	7
Klimaforandringerne - en af verdenssamfundets største udfordringer.....	10
Mere transport – men mindre belastning	15
Bæredygtige byer	18
Et sundt og sikkert miljø	20
Natur også til de kommende generationer	24
Affald - fra miljøproblem til ressourceoptimering	28
Internationalt samarbejde og udviklingsbistand som løftestang for bæredygtighed.....	31
Alle har et ansvar	35
En kasse med bæredygtighedsværktøjer	40
Miljøeffektiv teknologi - vejen til afkobling	40
Partnerskaber og dialog.....	41
En målrettet forskning og udvikling.....	41
Bedre beslutninger gennem økonomiske analyser	42
En styrket miljøforvaltning	42
Opfølgning og overvågning	43
Dialog og handling	44

Forord

En ny tids bæredygtighed

Prøv lige at spole filmen et år tilbage, kære læser. Hvor meget var du dengang selv optaget af klimaet? Debatten har ændret sig med sjælden hast, ikke sandt? Vi mennesker begynder at indse, at vores livsstil har en pris. At godt nok har vi i den rige, privilegerede verden råd til meget, men der er også nogle økologiske balancer, vi skal agte på, hvis ikke vi skal ødelægge andre, mindre privilegerede menneskers muligheder for at få samme rigdom. Og hvis ikke vores muligheder skal udfoldes på bekostning af kommende generationers muligheder.

Land for land, region for region oplever i disse år radikalt ændrede vejrphænomener: Oversvømmelser, hvor der ikke plejer at være oversvømmelser. Tørke, hvor der ikke plejer at være tørke. Stigende varmegrader, stigende nedbør, voldsommere storme og afsmeltningen af Arktis tager ifølge videnskaben fart. Virkeligheden viser med stadig større tydelighed, hvad også tusinder af forskere i FN's klimapanel fortæller os: At kloden står over for en enorm udfordring – og at det haster med at handle og sikre et bæredygtigt samfund for fremtiden.

Danmark og de øvrige vestlige lande har et kæmpestort ansvar i dette arbejde, både i kraft af den miljøpåvirkning, vi selv forårsager, og i kraft af vores ressourcer og erfaringer med udvikling af nye, miljøeffektive teknologier, der er så fundamentale i kampen for en bæredygtig udvikling. Klimaforandringerne vil derfor være meget højt prioriteret i de kommende år, både herhjemme og globalt. Danmark har

allerede en central position i det internationale klimasamarbejde, hvilket blandt andet har resulteret i, at den afgørende klimakonference i 2009 skal afholdes i København.

Men der er også andre store udfordringer. Globaliseringen betyder, at nogle virksomheder flytter produktionen til andre verdensdele. Vi har et ansvar for at undgå, at miljøbelastningen flytter med. Og vi har i det hele taget et ansvar for at mindske vores 'globale fodaftryk' – altså påvirkningen af natur og miljø som følge af vores stigende forbrug og produktion.

I dette oplæg lægger regeringen op til debat om et samlet bud på den politik og de helt konkrete tiltag, som fremadrettet skal bidrage til et miljømæssigt bæredygtigt samfund. Vi sætter fokus på samarbejdet mellem erhvervslivet, NGO'erne, kommunerne og staten, og på det ansvar, som hver enkelt af os har for at bidrage til bæredygtighed i hverdagen. Og vi fremhæver en række områder, hvor staten må gå foran – f.eks. med grønne indkøb, med midler til forskning og udvikling af miljø- og energieffektive teknologier og med langsigtet og visionær planlægning af infrastrukturen, så vi får nedbragt transportsektorens belastning af miljø og sundhed.

Jeg håber, at mange vil bidrage til debatten – enten på vores bæredygtighedshjemmeside www.baeredygtig-udvikling.mim.dk, i den generelle høring eller på de dialogmøder, som vil blive holdt rundt i landet. Målet er at få mange konkrete bud fra engagerede borgere – bud som vi gerne vil tage med i betragtning, når vi i efteråret 2007 præsenterer regeringens endelige strategi for, hvordan vi i fællesskab opnår et bæredygtigt samfund.

God læselyst!

Connie Hedegaard

Indledning

Vi har et fælles ansvar for at sikre, at de ressourcer og den natur, som findes omkring os, trives og kan gives videre til de kommende generationer. Vi skal sammen – som enkeltindivider, som virksomheder, som kommuner, som regering og som internationalt samfund – værne om og udvikle de naturressourcer, som udgør grundlaget for vækst og velstand. Det er et ansvar, som verden heldigvis i stigende grad er opmærksom på – og som kræver, at vi konstant vurderer, om vores indsats er god nok.

Regeringen fremlagde i 2002 Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling. ”Fælles fremtid – udvikling i balance”. Den strategi har vi fulgt siden. Men verden omkring os forandrer sig, og vi skal konstant være klar til at justere prioriteter og til at udvikle vores indsats for en bæredygtig udvikling. Derfor ønsker regeringen at gøre status over vores bæredygtighedsindsats, og vi sætter her særligt fokus på den miljømæssige dimension af bæredygtig udvikling og på de fremadrettede initiativer, som skal sikre en rettidig håndtering af de nye miljøpolitiske udfordringer.

Dette oplæg komplementerer derfor regeringens øvrige politikker for økonomisk og social bæredygtighed samt udviklingsbistand, bl.a. velfærdsaftalen, globaliseringsstrategien, integrationsaftalen ”Ny chance til alle” og det store sociale handlingsprogram ”Det fælles ansvar II”.

Bæredygtig udvikling

er ”en udvikling, som opfylder de nuværende generationers behov uden at bringe fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov i fare.”

Brundtland-kommissionen (1987)

Dette oplæg skal således tjene to formål. For det første ønsker regeringen at præsentere et samlet udspil til en dansk strategi for en miljømæssigt bæredygtig udvikling. Det er en strategi, der omfatter udfordringer, løsninger, målsætninger og initiativer indenfor de politikområder og sektorer, som har størst betydning for arbejdet med miljømæssig bæredygtighed.

For det andet vil det fremgå af dette oplæg, at regeringen lægger stor vægt på, at alle parter i samfundet – både politikere, erhvervsliv og borgere – påtager sig et fælles ansvar for bæredygtigheden. Derfor ønsker vi at gennemføre en bred debat om, hvilke nye udfordringer, vi står overfor, og hvordan vi skal gribe opgaven med bæredygtighed an fremover.

De nye udfordringer

- Klimaforandringerne fremstår i dag som en af de største miljøpolitiske udfordringer.
- Globaliseringen af markedet har skabt hidtil usete muligheder for virksomheder til at flytte hele eller dele af produktionen til andre verdensdele.
- Behovet for at ”afkoble” den økonomiske vækst fra en parallelt stigende miljøbelastning bliver stadigt tydeligere. Der er derfor kommet et naturligt og markant fokus på udviklingen og anvendelsen af miljøeffektive teknologier.
- Stigningen i produktion og forbrug øger behovet for, at vi effektiviserer anvendelsen af naturressourcerne.
- Den høje vækst i de store, såkaldte vækstøkonomier som Kina, Indien og Brasilien medfører stadigt større udfordringer i forhold til miljømæssig bæredygtighed.
- Tabet af naturens mangfoldighed på globalt plan er bekymrende, jf. den globale undersøgelse af klodens tilstand, ”Millenium Ecosystem Assessment” fra 2005.

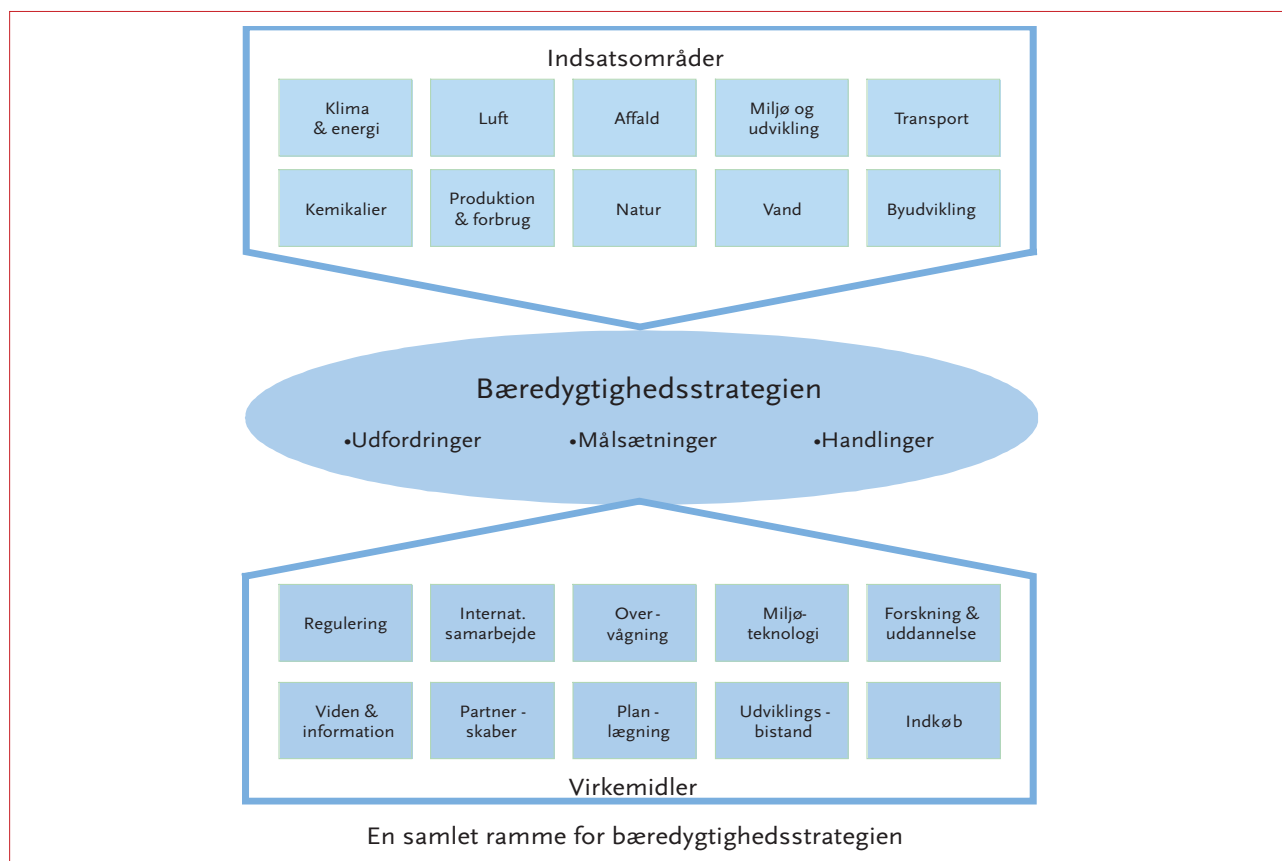
Vi ønsker både en folkelig og en politisk debat, og debatten skal finde sted på en måde, der sikrer, at alle parter får mulighed for at deltage. Derfor er dette et debatoplæg om en strategi.

Der er ingen tvivl om, at klimaforandringerne udgør den største udfordring i forhold til bæredygtighedsstrategien i de kommende år. Der eksisterer nu verden over en klar erkendelse af, at det er nødvendigt at handle for at standse den globale opvarmning. Klimaudfordringens vigtighed vil derfor klart afspejle sig i regeringens prioriteringer i de kommende år.

Men det er samtidig vigtigt at slå fast, at sikringen af den nødvendige, miljømæssige bæredygtighed er en kompleks opgave, som omfatter en meget bred vifte af politiske indsatsområder, sektorer og virkemidler i forhold til natur og miljø. Regeringen ønsker derfor at skabe en sammenhængende bæredygtighedsstrategi, der omfatter disse mange elementer, og som har følgende målsætninger:

- Den skal omfatte alle de indsatsområder og virkemidler der har betydning for den miljømæssige bæredygtighed.
- Den skal sikre, at der formuleres klare målsætninger for hvert enkelt af disse områder.
- Den skal sikre, at der i rette tid tages de nødvendige initiativer på hvert enkelt område.
- Og den skal sikre, at der skabes det nødvendige engagement og den nødvendige inddragelse på alle niveauer. Det gælder både regering, regioner og kommuner – og det gælder den enkelte virksomhed, organisation og forbruger.

Regeringens udspil bygger på fire fundamentale principper, der tilsammen skal sikre, at en moderne bæredygtighedsstrategi er tilpasset både de udfordringer, vi står overfor i dag – og de udfordringer, som vi forventer, at fremtiden vil bringe.

Afkobling - ikke afvikling

Det er hverken realistisk eller ønskeligt at skruer tiden tilbage for at sikre vores natur og miljø. Vi kan ikke forvente, at de nye, store vækstøkonomier sænker deres vækstambitioner, når de rige, industrialiserede lande heller ikke selv har ønsket at sænke deres ambitioner om øget velstand. Vi skal med andre ord formå at skabe en fortsat, balanceret økonomisk vækst, uden at vi samtidig ødelægger vores naturressourcer. Dette princip kaldes "afkobling".

Globalt ansvar

Miljøudfordringerne er grænseoverskridende. Samtidig indebærer globaliseringen, at vores forbrug og produktion her i Danmark har direkte konsekvenser for mennesker i selv fjerne dele af verden. Vi skal i Danmark være bevidste om vores globale fodaftryk, og vi skal udnytte det potentiale, som Danmark og danske virksomheder har for at påvirke udviklingen, dels gennem aktiv deltagelse i det internationale miljøsamarbejde, dels gennem samhandelsrelationer og partnerskaber med virksomheder og regeringer i udviklingslande.

Samarbejde og ansvar på alle niveauer

Den stigende globalisering, den øgede produktion og det øgede private forbrug gør det afgørende for den fremadrettede bæredygtighedsstrategi, at alle parter i samfundet vedkender sig et personligt ansvar for at bidrage til en bæredygtig udvikling. Det gælder naturligvis politikerne og regeringen – men det gælder også erhvervslivet og den enkelte borger.

Sektorintegration

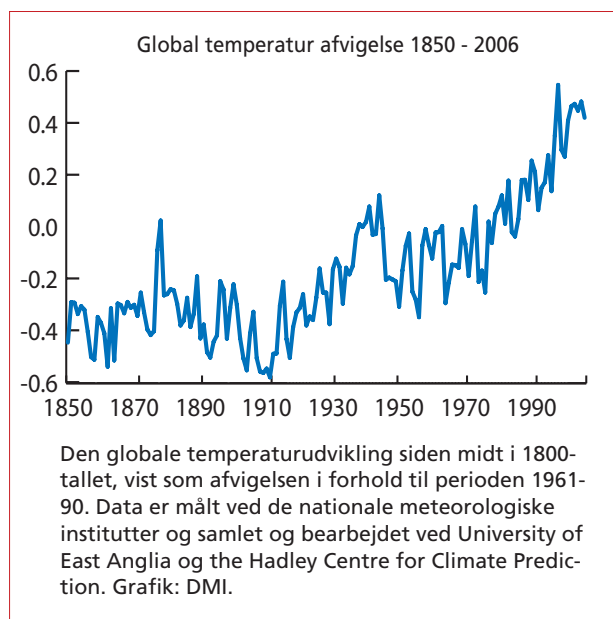
Et bæredygtigt samfund skabes ikke ét sted alene. Det er et klart ansvar for regeringen at sikre en integration af miljømæssige hensyn i alle de sektorer, hvor det er relevant. Der er centrale miljømæssige hensyn at tage, når vi f.eks. regulerer fødevarerområdet, når vi fastlægger landbrugspolitikken, eller når vi planlægger infrastrukturen og energipolitikken.

Klimaforandringerne – en af verdenssamfundets største udfordringer

Udfordringen

De globale klimaforandringer udgør en af de mest markante miljøpolitiske udfordringer i nyere tid. Ifølge FN's klimapanel (IPCC) er det meget sandsynligt, at den globale opvarmning siden midten af det 20. århundrede primært skyldes de menneskeskabte udledninger af drivhusgasser. Den globale middeltemperatur er steget 0,8 °C siden slutningen af 1800-tallet. Samtidig konstaterer FN's klimapanel i sin rapport fra februar 2007, at den globale opvarmning foregår hurtigere nu end tidligere observeret. Globalt er 1998 det hidtil varmeste år efterfulgt af 2002 og 2003, og det forudses, at 2007 kan slå varmereorden. Middeltemperaturen i Danmark er nu 1,5 °C højere end i 1870, og nedbøren er steget med 15 %.

Vi er således allerede begyndt at se effekterne af et ændret klima. De arktiske områder,

inkl. Grønland, påvirkes mærkbart. Her er klimaændringerne mere markante end andre steder på kloden og har store lokale, regionale og globale konsekvenser. Smeltning fra indlandsisen medfører øget vandstand i verdenshavene, samtidig med, at den øgede afstrømning af ferskvand og ændringer i havisen vil kunne påvirke havstrømmene og dermed fordelingen af varme på kloden.

Ændringerne i klimaet påvirker både direkte og indirekte de arktiske økosystemer og dermed også naturressourcegrundlaget. Der må bl.a. forventes en invasion af arter, der i dag lever på sydlige breddegrader, samtidig med, at nogle af de arter, der er knyttet til havisen, som f.eks. isbjørne, formentlig vil blive truede.

I den anden delrapport fra FN's klimapanel, som blev offentliggjort i april 2007, vurderes de fremtidige konsekvenser, som klimaændringerne forventes at medføre, hvis udledningerne ikke begrænses. Nogle af disse mulige fremtidige konsekvenser er ganske alvorlige:

- Tørkeramte områder vil vokse, og risikoen for oversvømmelser vil stige.
- 20-30 % af klodens dyre- og plantearter risikerer udslettelse, hvis den globale middeltemperatur stiger mere end 1,5-2,5 °C.
- Mange ekstra millioner mennesker forventes at blive sårbare overfor oversvømmelser, primært hvor stigende havniveau, tropiske orkaner og lav tilpasningskapacitet spiller sammen.
- Millioner af mennesker vil blive ramt af en række klimarelaterede følgesygdomme.
- I Europa forventes næsten alle regioner at blive negativt påvirket af klimaforandringerne, og det vil skabe udfordringer for mange økonomiske sektorer. Sydeuropa og Central- og Østeuropa vil opleve en række negative effekter relateret til højere temperaturer og tørke. I Nordeuropa forventes i starten mere blandede effekter, deriblandt nogle fordele såsom reduceret opvarmningsbehov, øget høstudbytte og øget skovvækst. Efterhånden som

klimaforandringerne skrider frem vil de negative effekter, såsom hyppigere vinteroversvømmelser, mere ustabile økosystemer og andre effekter, dog sandsynligvis overstige de positive.

Mange lande er således væsentligt mere sårbare overfor fremtidige klimaændringer, end vi generelt er i vores del af verden. Klimaændringerne får ikke mindst konsekvenser for store dele af verdens fattige befolkning, hvor mange millioner mennesker risikerer at få forringet deres livsgrundlag. I lande, hvor kravet om udvikling kolliderer med de negative konsekvenser af klimaforandringerne, er der således en særlig udfordring.

Økonomiske vurderinger, bl.a. fra den britiske Stern-rapport, peger samtidig på, at det kan medføre betragtelige omkostninger for verdenssamfundet, hvis vi undlader at handle. De alvorlige konsekvenser af klimaforandringerne vil ikke alene være miljømæssige, men også globale sikkerheds-, energi-, økonomi- og sundhedsforhold kan blive påvirket.

I energipolitikken spiller indsatsen mod klimaændringer tæt sammen med langsigtet forsyningssikkerhed og med vækst og beskæftigelse i erhvervslivet. EU-landenes olie- og gasproduktion forventes at toppe inden for de næste to årtier. Det forventes, at Europa om 25 år skal dække 94 % af sit oliebehov og 81 % af sit gasforbrug gennem import, hvilket skaber en uønsket afhængighed af få producentlande og usikre transportveje til søs og over land.

Løsninger og målsætninger

- Et af de centrale budskaber fra FN's klimapanel er, at det nytter at gøre noget – hvis vi vel at mærke handler nu. I klimapanelets tredje delrapport fra maj 2007 vurderes, at omkostningerne ved at sikre, at den globale middeltemperatur ikke stiger mere end med 2-2,8 grader, højst er 3 % af verdens BNP

i 2030. Samtidig forventes en række positive sideeffekter som f.eks. energiforsyningsikkerhed og mindre luftforurening. Bæredygtig udvikling kan således bidrage til at reducere sårbarheden overfor klimaforandringerne, og mange af de negative konsekvenser kan afbødes ved at reducere udledningerne af drivhusgasser. Hvis udledningsreduktioner kombineres med klimatilpasning, reduceres risikoen yderligere. Vi må derfor både bekæmpe årsagerne til og imødegå konsekvenserne af klimaforandringerne.

- Håndteringen af klimaforandringerne er selvsagt en udfordring, der kræver samarbejde over landegrænser og kontinenter. Det vurderes, at EU-landene står for 14 % af verdens samlede CO₂-udledninger, og at de industrialiserede lande og overgangsekonomierne i dag samlet bidrager med omkring 60 % af CO₂-udledningerne. Det vurderes dog, at udviklingslandenes udledninger i løbet af ganske få år vil overstige de nuværende industrilandes. Det er derfor helt afgørende at få de store vækstøkonomier som Kina, Brasilien og Indien med i en kommende global klimaaftale for perioden efter 2012.
- EU's stats- og regeringschefer har besluttet, at EU skal gå foran med ambitiøse målsætninger for reduktion af drivhusgasser og med målsætninger på energiområdet, som kan bidrage til, at klimaforandringerne begrænses.
- Bekæmpelsen af klimaforandringerne hænger samtidig tæt sammen med regeringens og EU's energipolitiske indsats. For at løse klimaudfordringen er det vigtigt, at klima bliver en integreret del af den fremtidige energipolitik. Regeringen vil i de kommende år fortsat arbejde for en ambitiøs EU energi- og klimapolitik med fokus på energibesparelser, anvendelse af vedvarende energi, energieffektivisering og omlægning til mere miljøvenlige brændsler inden for transportsektoren, styrkelse af forskningsindsatsen, styrkelse af det indre marked for energi, uafhængighed af fossile brændstoffer og opfyldelse af klimamålsætningerne.

Regeringens udspil til en visionær energipolitik frem til 2025, som blev fremlagt i januar 2007, lægger op til en række yderligere ambitiøse målsætninger:

- Regeringen vil frem mod 2025 reducere anvendelsen af fossile brændsler med mindst 15 %, og effektivt modvirke stigninger i det samlede energiforbrug.
- Energispareindsatsen forøges til 1,25 % årligt.
- Andelen af vedvarende energi skal udgøre mindst 30 % af det samlede energiforbrug i Danmark i 2025.
- Styrke forskningen i miljø- og energiteknologi ved at fordoble de offentlige forskningsmidler til 1 mia. kr. årligt i 2010.
- På længere sigt har regeringen den vision, at Danmark skal gøres helt fri af de fossile brændsler, både af hensyn til miljøet og af hensyn til forsyningssikkerheden.

EU's stats- og regeringschefer vedtog på mødet i Det Europæiske Råd den 8.-9. marts 2007 en samlet klima- og energipolitisk pakke, hvor den danske regering spillede en central rolle i vedtagelsen af en række ambitiøse målsætninger:

- Målsætningen om, at den globale middeltemperatur ikke må stige mere end 2° C i forhold til det førindustrielle niveau bekræftes af EU's stats- og regeringschefer. Dette kræver, at det globale udslip af drivhusgasser topper inden for de næste 10-15 år.
- De industrialiserede lande skal reducere udledningerne af drivhusgasser med 30 % i 2020 med henblik på at nå en reduktion i størrelsesordenen 60-80 % i 2050.
- Indtil der foreligger en samlet global aftale for tiden efter 2012, forpligter EU sig til at reducere sin udledning af drivhusgasser med mindst 20 % i 2020 i forhold til niveauet i 1990.
- EU er villig til at forpligte sig til en reduktion på 30 % i 2020 i forhold til 1990-niveau som bidrag til en samlet global aftale for perioden efter 2012, forudsat at andre udviklede lande påtager sig sammenlignelige forpligtelser, og at de mere avancerede udviklingslande også bidrager passende.
- Vedvarende energi skal udgøre 20 % af EU's samlede energiforbrug i 2020. Målsætningen er bindende og skal opnås via bindende målsætninger for hvert medlemsland.
- Biobrændsel skal i 2020 udgøre mindst 10 % af EU's samlede forbrug af benzin og diesel til transport. Målsætningen er bindende for hvert medlemsland på betingelse af, at produktionen af biobrændstoffer er bæredygtig, og at 2. generations biobrændstof er tilgængeligt på markedet.
- EU skal reducere sit energiforbrug med 20 % i 2020 i forhold til, hvordan det ellers ville have udviklet sig.

Det gør regeringen

- **Dansk værtskab for klimakonferencen i 2009**

Danmark er vært for det 15. partsmøde under FN's Klimakonvention i 2009. Værtskabet giver Danmark en enestående mulighed for at præge den internationale dagsorden på klimaområdet i de kommende år. Regeringens ambition er at sikre en global og ambitiøs klimaafnate for perioden efter 2012 med deltagelse af både USA og de voksende udviklingsøkonomier. Etableringen af grundlaget for en sådan global klimaafnate bliver den måske største internationale politiske udfordring i de kommende år.

- **Grønlandsdialogen**

Danmark har ikke mindst i de senere år bidraget til at styrke momentum i de internationale forhandlinger både i EU og inden for Klimakonventionens rammer. Miljøministeren har bl.a. sat fokus på de globale politiske drøftelser om en post-2012 klimaafnate ved at invitere 25 centrale ministre og klimaaktører til Grønland i august 2005. Dette har været startskuddet til en global, uformel politisk proces, der er med til at drive forhandlingerne om en ambitiøs global klimaafnate for perioden efter 2012 fremad.

- **Dansk værtskab for miljøministermøde mellem EU og Asien**

Den danske regering var i april 2007 vært for det 3. ASEM miljøministermøde mellem EU's miljøministre og miljøministrene i de asiatiske lande. Med udgangspunkt i de fælles interesser mellem EU og de asiatiske lande om klimapolitik og bæredygtig energi, blev der sat særligt fokus på koblingen til biodiversitet og afskovning samt teknologiløsninger, som kan fremme klima- og miljøhensyn og samtidig tilfredsstille det stigende globale energibehov.

- **Bilaterale klimadrøftelser med USA**

Regeringen er løbende i dialog med centrale politikere og meningsdannere i USA med henblik på at udveksle erfaringer på det klimapolitiske område og med henblik på at få de amerikanske beslutningstagere ind på en mere aktiv linie i forhold til en fremtidig global klimaafnate.

- **Studie af klima i udenrigspolitisk perspektiv**

Regeringen har i 2006 udarbejdet et studie af sammenhængen mellem klimaforandringer og udenrigspolitik. Formålet er at danne grundlag for en udenrigspolitik, der fremmer en mindre CO₂-afhængig global økonomisk udvikling.

- **National allokeringsplan (NAP) for CO₂-udledninger**

Regeringen har i 2007 fremlagt en ny allokeringsplan, der sikrer, at Danmark lever op til sit mål om at reducere udledningen af drivhusgasser med 21 % i 2008-2012. Allokeringsplanen indeholder en stramning af kvoterne til virksomheder – især el-selskaber, som tvinges til at blive endnu mere effektive i fremtiden.

- **Dansk klimatilpasningsstrategi**

Regeringen vil i 2007 fremlægge et oplæg til en dansk klimatilpasningsstrategi. Formålet er at skabe et fælles grundlag for tilpasning til klimaændringernes konsekvenser, således at man allerede nu gradvist kan begynde at indtænke dem, når der lægges planer for fremtiden. Strategien skal sikre koordinering og vidensdeling i forskningen og skal sikre en bred og solid forankring af klimatilpasningen. Strategien skal i denne sammenhæng ses som et supplement til regeringens øvrige initiativer på miljø-, energi- og klimaområdet. Arbejdet med klimatilpasning foregår også i EU-regi, bl.a. i forbindelse med Kommissionens udarbejdelse af en grøn bog om klimatilpasning.

- **Handlingsplan for fremme af miljøeffektiv teknologi**

Regeringen har sendt et udkast til handlingsplan for fremme af miljøeffektiv teknologi i offentlig høring og forventer midt på året at fremlægge en endelig handlingsplan. Handlingsplanen, som er en opfølgning på regeringens redegørelse om miljøeffektiv teknologi fra maj 2006, har 9 særlige indsatsområder, hvormed regeringen vil forstærke, forny og fokusere indsatsen for at udvikle og anvende miljøeffektive teknologier. Målet er, at Danmark og danske virksomheder også i fremtiden vil spille en central rolle i løsningen af verdens mest presserende miljøproblemer gennem teknologisk innovation. Virksomhedernes styrkepositioner, vurdering af markedsmuligheder og deres ressourcer er afgørende for innovation og fornyelse i indsatsen.

- **Afkobling af det danske energiforbrug**

Danmark er det land i EU, der bedst har formået at afkoble sammenhængen mellem økonomisk vækst og energiforbrug. De sidste 25 års besparelser og effektiviseringer af energi er en væsentlig årsag til, at energiforbruget i dag stort set er uændret i forhold til 1980, på trods af en stigning i BNP på 70 % i perioden. Den vedvarende energi følger en jævn opadgående kurve og dækker nu godt 15 % af vores energiforbrug. Regeringen lægger vægt på at fortsætte indsatsen, som afspejlet i regeringens ambitiøse udspil til en dansk energistrategi frem mod 2025.

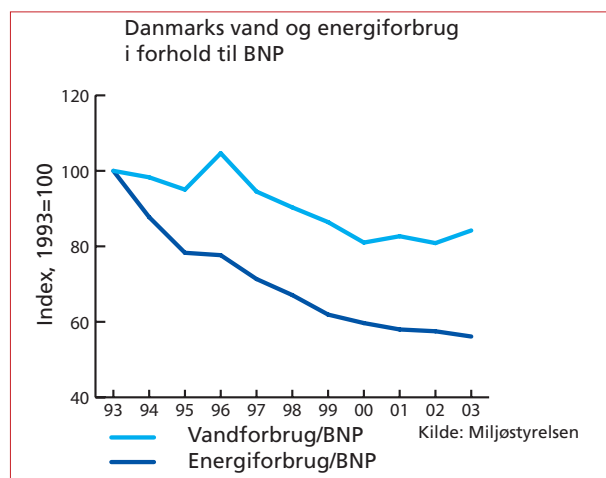
- **Etablering af et Energiteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (EUDP)**

Danmark indtager en række internationale førerpositioner, når det gælder ny effektiv energiteknologi og udnyttelse af vedvarende energi. Danske virksomheder og forskningsinstitutioner er blandt de bedste i verden på dette område. For at styrke denne situation, og for at understøtte en udvikling i Danmark med anvendelse af mere vedvarende

energi og øget energieffektivitet, har regeringen fremsat lovforslag om et nyt udviklings- og demonstrationsprogram for energiteknologi, som blev vedtaget i juni 2007. Programmet skal erstatte det hidtidige Energiforskningsprogram og have mere fokus på at afprøve nye energiteknologier i praksis og på at opbygge offentlig-private partnerskaber omkring udviklingen af de enkelte teknologier.

- **”Et ton mindre” kampagnen**

Regeringen gennemfører i 2007 og 2008 en kampagne med fokus på, hvordan den enkelte dansker gennem daglige valg kan mindske sit CO₂-udslip. Et centralt element i kampagnen er en ”CO₂-beregner”, hvor enkeltpersoner kan beregne deres ”personlige” CO₂-udledning og afgive et løfte om at reducere dette.

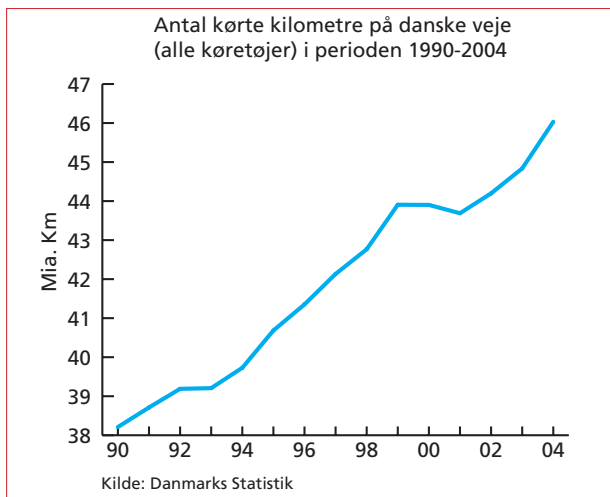

Mere transport – men mindre belastning

Udfordringen

Den tendens til afkobling af økonomisk vækst og energiforbrug i Danmark, som generelt gør sig gældende, omfatter endnu ikke transportsektoren. Transportsektoren er samlet set vokset i takt med den økonomiske vækst siden begyndelsen af 1990'erne. Antallet af personbiler er vokset fra ca. 1,6 mio. i 1990 til næsten 2 mio. i 2006, og personbiler tegner sig for ca. 80 % af persontransporten. Den internationale flytrafik er også steget betydeligt inden for de sidste 15 år, og en af konsekvenserne heraf er, at udslippet af drivhusgasser fra flytransport i Europa er steget med 87 % fra 1990 til 2004. Flytrafik udgør et særligt problem, da udslippet sker i stor højde og derfor har en større klimaeffekt.

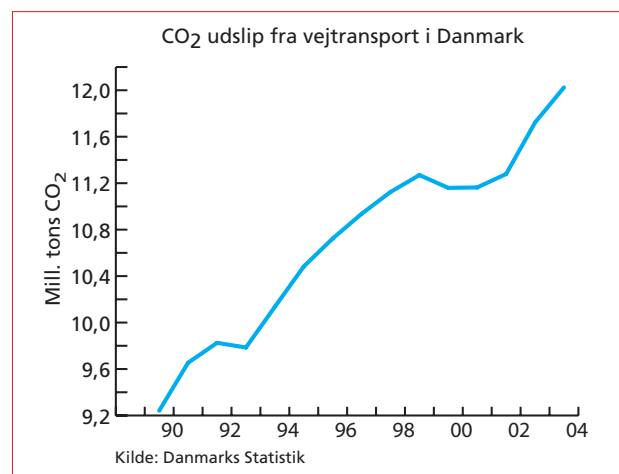
Udviklingen i transportsektoren bidrager desuden til miljø- og sundhedsskadelig luftforurening med udslip af kvælstofoxider, kulbrinter og sundhedsskadelige partikler. Et væsentligt indsatsområde er derfor begrænsning af transportsektorens luftforurening, og der er allerede opnået en markant reduktion af

luftforureningen fra vejtransporten på trods af, at trafikken er øget væsentligt. Eksempelvis er luftforureningen med bly stort set fjernet. Udfordringen består i at reducere luftforureningen yderligere, herunder især partikelforureningen fra dieslbiler.

Transportsektoren står for 60 % af Danmarks olieforbrug og er næsten 100 % afhængig af olie. Dermed står transportsektoren over for en særlig udfordring i forhold til klimaproblematikken og det øgede fokus på energiforsyningssikkerhed.

Transportsektoren bidrager samtidig til belastning med støj fra veje, jernbaner og lufttrafik. Det skønnes, at der i Danmark er omkring 700.000 boliger belastet med vejstøj over grænseværdien, heraf 150.000 stærkt støjbelastede boliger langs vejnettet og omkring 17.000 stærkt støjbelastede boliger langs hovedstrækningerne på jernbanenet.

Økonomisk vækst og globalisering vil indebære en stadigt voksende efterspørgsel efter transport fremover. Udfordringen for regeringen er ikke at reducere befolkningens muligheder for at kunne transportere sig med både individuel og kollektiv transport, men at reducere transportens ressourceforbrug og miljøbelastning.

Løsninger og målsætninger

- Regeringen støtter EU's samlede, overordnede målsætning om at afkoble økonomisk vækst og miljøbelastende transportefterspørgsel.
- Regeringen har et mål om at reducere partikelforureningen fra biler.
- Regeringen har endvidere fastsat et mål om at reducere luftforureningen fra trafikken med kvælstofoxider og kulbrinter med 60 % i 2010 i forhold til niveauet i 1988.
- Regeringen fastsatte i 2002 et pejlemærke om at reducere transportsektorens CO₂-udslip med 25 % i 2030 sammenlignet med 1988. Regeringen arbejder således blandt andet for et mål om at reducere kravet til CO₂-udslip fra biler til højst 120 g/km i 2012 og højst 100 g/km i 2020. Der er i Danmark bred politisk enighed om det danske indspil til en ny energipolitik i EU, hvor det bl.a. foreslås, at EU skal sikre forpligtende minimumskrav til nye person- og varebilers energieffektivitet.
- Regeringen støtter desuden internationale initiativer, der reducerer luftfartens klimaeffekt, og ser forslaget om, at luftfartssektoren omfattes af EU's eksisterende CO₂-kvotehandelsystem, som et første skridt på vejen.
- Endelig indgår det i regeringens nye energiudspil, at andelen af biobrændstof til transport skal forøges til 10 % i 2020. Regeringen er parat til at fastsætte delmål tidligere end 2020, forudsat at der er udviklet tilstrækkeligt samfundsøkonomisk konkurrencedygtige og miljømæssigt bæredygtige teknologier.
- Regeringen fastholder det i 2002 fastsatte pejlemærke om, at trafikstøj skal begrænses til et niveau, som sikrer, at ingen udsættes for væsentlige negative sundhedspåvirkninger.

Det gør regeringen

- **Partikelfiltre**
I 2004 iværksatte regeringen en tilskudsordning til eftermontering af partikelfiltre på tunge køretøjer. Regeringen har endvidere afsat 300 mio. kroner i perioden 2006-2009 til at afgiftsfritage nye biler med partikelfiltre, hvilket indebærer, at det ikke er dyrere for den enkelte at vælge en ny person- eller varebil med partikelfilter.
- **Miljøzoner**
Regeringen har også skabt mulighed for at indføre miljøzoner i de største byer for at begrænse partikelforureningen. København, Frederiksberg, Århus, Odense og Aalborg fik pr. 1. januar 2007 adgang til at etablere miljøzoner i større sammenhængende byområder, hvor der er betydelig trafik med tunge dieseldrevne lastbiler og busser.
- **Bilafgifter**
Regeringen har ændret bilafgifterne, så de giver incitament til at anskaffe mindre og mere brændstoføkonomiske vare- og personbiler. Afgiftsændringen skønnes samlet set at reducere emissionerne fra varebiler og personbiler med ca. 175.000 tons CO₂ årligt, svarende til ca. 2 % af transportsektorens CO₂-udslip. Ændringen understøttes af information til forbrugerne om bilers energieffektivitet.
- **Strammere krav til CO₂-udslip fra biler**
Regeringen arbejder gennem EU for at stramme kravene til CO₂-udslippet fra biler. Den frivillige aftale, der blev indgået med den europæiske bilindustri i 1999, har ikke fungeret og afløses nu af lovgivning for at sikre resultater.
- **Kompakte byer – reduceret transportbehov**
Regeringen arbejder for en udvikling i retning af mere kompakte byer, som medvirker til at reducere transportbehovet og skaber mulighed for miljørigtige løsninger, jf. regeringens konkrete tiltag i afsnittet om bæredygtige byer.

- **Motorvejen ved Silkeborg**

Regeringen har af hensyn til de naturmæssige værdier, som knytter sig til Gudenådalene, besluttet at gå videre med den såkaldte Kombilinie. Ud over at være den mest skånsomme løsning i forhold til Gudenådalene, giver Kombilinen – sammenlignet med den såkaldte Resendallinie – en større aflastning af det eksisterende vejnet i Silkeborg by, ligesom den reducerer antallet af støjbelastede boliger mest og giver den største trafikikkerhedsmæssige gevinst.

- **Vejstøjstrategi**

Regeringen har i 2003 vedtaget en vejstøjstrategi, som indeholder 10 statslige initiativer, der skaber rammerne for den fremtidige indsats for at reducere vejstøj. Denne strategi er fulgt op med en pulje på ca. 100 mio. kr. over en 5-årig periode til konkrete støjdæmpende tiltag langs det eksisterende statsvejnet, herunder bl.a. til opsætning af støjskærme. Målet er at sikre, at der løbende opnås mest mulig støjreduktion pr. investeret krone. Derudover gøres en indsats for at

bekæmpe støj ved vejudvidelsesprojekter.

Regeringen har f.eks. afsat 190 mio. kr. til støjreduktende foranstaltninger ved udvidelsen af Motorring 3.

- **Reduktion af støj langs jernbanestrækninger**

Regeringen har siden 2002 anvendt ca. 75 mio. kr. til støjbeskyttelse langs de mest belastede jernbanestrækninger. Dette er sket i form af tilskud til facadeisolering og opsætning af støjskærme, hvor støjbelastningen er reduceret for i alt ca. 4.200 boliger. Denne indsats fortsættes, og samtidig udskiftes togmateriellet løbende med mindre støjende togtyper.

- **Støjpartnerskab**

En yderligere opfølgning på vejstøjstrategien er finansielle støjpartnerskaber, hvor der er afsat 4 mio. kr. i 2006 til at afprøve og formidle ideen om samfinansiering af støjtiltag mellem det offentlige (stat og kommune) og private boligejere. Forbedrede støjforhold kan give stigninger i boligprisen, som er incitament til boligejere til at medfinansiere.

Bæredygtige byer

Udfordringen

I Danmark bor ca. 86 % af befolkningen i byerne, og samtidig findes ca. 89 % af landets arbejdspladser i byerne. På verdensplan står byerne for en betydelig del af drivhusgasudledningen. De store byer er økonomiens dynamoer. Byer skaber på den ene side ophobning af miljøproblemer og på den anden side mulighed for effektive og økonomiske løsninger på miljøproblemerne. Bæredygtige byer er derfor en vigtig prioritet for regeringen.

Løsninger og målsætninger

- Byernes indretning og lokaliseringen af boliger har stor betydning for omfanget af det samlede transportbehov. Med den fysiske planlægning vil regeringen fremme en byudvikling, der understøtter brugen af miljørigtig kollektiv trafik gennem miljøvenlig lokalisering, reducerer trængsel, mindsker energiforbruget og sikrer en mere effektiv sammentænkning af individuelle og kollektive transportmuligheder. Samtidig giver den tætte by mulighed for at håndtere blandt andet opvarmning og affald på energieffektive måder.
- I hovedstadsområdet vurderes det, at alene en ændret lokalisering af kontorarbejdspladser på sigt vil medføre en reduktion i den daglige bilkørsel på ca. 1 million km. Det betyder ifølge miljøkonsekvensvurderingerne mindre støj, mindre luftforurening og en årlig reduktion i transportens CO₂-udslip på 100.000 ton.
- På Sjælland skyldes byvæksten i stigende grad byernes rolle som bosætningsopland for arbejdspladser i hovedstadsområdet. Her

er det – både af hensyn til naturen og de rekreative områder og af hensyn til de trafikale konsekvenser – vigtigt at undgå utilsigtet byspredning og reducere trængselsproblemerne på vejene i forbindelse med den fortsat stigende pendling til og fra København. Planlægningen af bolig- og erhvervsområder skal således tænkes sammen med mulighederne for kollektiv trafikbetjening.

- I Østjylland er der tale om en storbyregion under udvikling, hvor det er op til de 17 kommuner og to regioner at planlægge den fremtidige byudvikling. Her er der mulighed for allerede nu at foretage strategiske valg, der kan sikre, at samspillet mellem byudvikling, erhvervsudvikling, miljø- og naturhensyn og udbygning af infrastrukturen sætter den østjyske storbyregion i stand til at klare et bredt sæt af udfordringer på langt sigt, og som samtidig tager hensyn til kvaliteten i det østjyske landskab.
- I regeringens Landsplanredegørelse 2006 understreges en række af de grundlæggende principper for regeringen: At den fysiske planlægning i Danmark skal være helhedsorienteret og baseret på respekt for byernes identitet, miljøet, naturen og landskabet; at de bynære landskaber skal have en særlig bevågenhed, og at der skal være en klar grænse mellem land og by; at fysisk planlægning og infrastruktur skal spille sammen, og at der skal fokuseres på kvalitet og funktionalitet i den enkelte by.
- Regeringen vil understøtte en bæredygtig byudvikling i retning af mere kompakte byer og ønsker at undgå utilsigtet byspredning i det åbne land for blandt andet herigennem at reducere transport- og energibehovet og give mulighed for en miljørigtig forvaltning af byens ressourcestrømme.
- Regeringen vil arbejde for en udvikling i retning af mere kompakte byer, som medvirker til at reducere transportbehovet og skaber mulighed for miljørigtige løsninger. Fysisk

planlægning og investeringer i infrastruktur skal spille tæt sammen.

- Regeringen vil give kommunerne værktøjer til at planlægge for en udvikling og omdannelse af byerne med henblik på at skabe kvalitet og bedre miljø i byerne.

Det gør regeringen

- **Fingerplan 2007**

Forslaget til den såkaldte ”Fingerplan 2007” for hovedstaden er et udtryk for regeringens ønske om en fortsat stærk og bæredygtig hovedstad med vægt på byudvikling og byomdannelse af høj kvalitet, bevarelse af de grønne kiler samt miljøvenlig og effektiv transport.

- **Investeringer i kollektiv infrastruktur i hovedstadsområdet**

Investeringer i for eksempel nye stationer på S-togsnettet, metroen og skinnenettet, jf. trafikaftalen fra efteråret 2006, kan give yderligere grobund for at fremme miljøvenlig lokalisering og bidrage til en mere bæredygtig trafikudvikling.

- **Bæredygtig byudvikling i sjællandske og østjyske kommuner**

Regeringen har indbudt de sjællandske og østjyske kommuner til en dialog med henblik på at styrke en bæredygtig byudvikling med større sammenhæng mellem transport, miljø og fysisk planlægning også i disse vækstregioner.

- **Cykelstrategi**

For at understøtte en infrastrukturudvikling, der fastholder og stimulerer den bæredygtige danske cykelkultur, har regeringen desuden i maj 2007 lanceret en cykelstrategi, der indeholder en række konkrete indsatser til udbygning og forbedring af den statslige cykelinfrastruktur i lyset af kommunalreformen, samt en række konkrete initiativer til inspiration for kommunerne.

- **Ny butikslov**

For at sikre liv og oplevelser i bymidterne har regeringen fremsat et lovforslag om ændrede detailhandelsbestemmelser, som blev vedtaget i maj 2007. Et af formålene er at udgå en udvikling, hvor butikkerne koncentrerer sig i storcentre ude i det åbne land med risiko for, at byerne drænes for liv samtidig med, at miljøbelastningen stiger pga. øget transport.

- **Lovforslag om bypolitik**

Regeringen vil understøtte kommunernes ambitioner og muligheder for at skabe bæredygtige byer, og har fremlagt et lovforslag, der skal styrke kommunernes arbejde med bypolitik ved at give dem en række nye redskaber. Lovforslaget, som blev vedtaget i juni 2007, giver bl.a. kommunerne bedre muligheder for at omdanne og sikre mangfoldighed og kvalitet i byerne og for, at kommunerne kan varetage flere miljøhensyn i planlægningen ved at planlægge for lavenergibebyggelse.

Et sundt og sikkert miljø

Udfordringerne

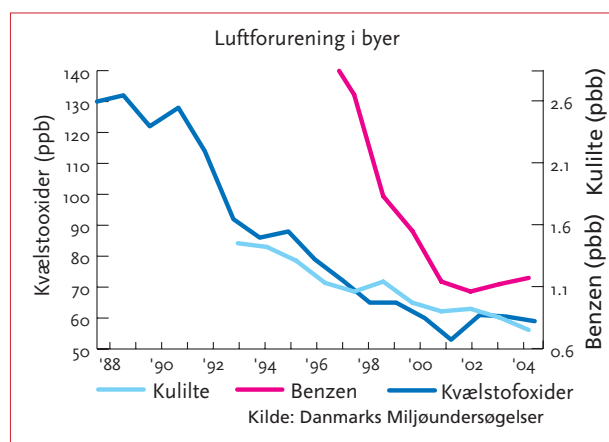
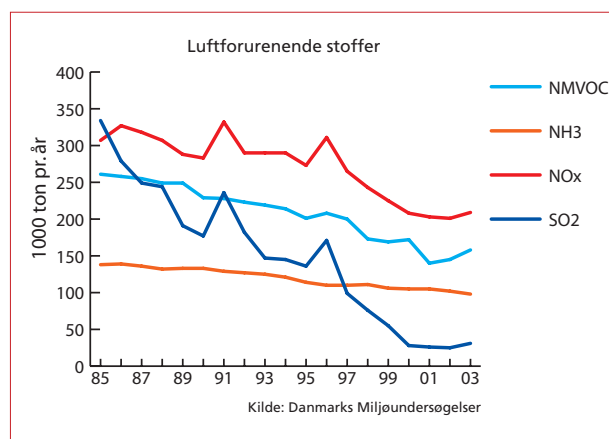
Miljø og sundhed er et område, som regeringen har satset markant på at løfte siden 2002. Vi skal have et sundt og sikkert miljø i Danmark og globalt. Kemikalier spredes f.eks. på tværs af landegrænser – ikke blot gennem handel med varer, men også via miljøet – og kræver derfor en international indsats.

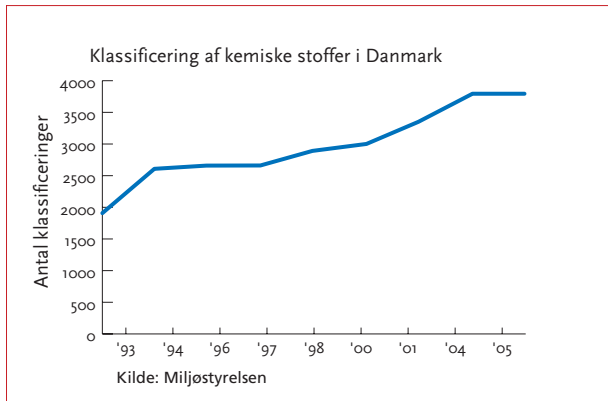
Vi skal sikre, at vores livskvalitet og sundhed i stadig mindre grad påvirkes af forurening fra produkter, luftforurening, støj og kemikalier. Motorkøretøjer og særligt dieslbiler bidrager til forureningen af luften med bl.a. partikler. En anden kilde til store mængder sundhedsskadelige partikler er Danmarks knap 600.000 brændeovne og -kedler, hvor der særligt opstår forurening, hvis man fyrer med vådt brænde og affald eller skruer for langt ned for luften. I Danmark er 700.000 boliger belastet med vejstøj over grænseværdien. Danmark skal opretholde og forbedre det gode miljøbeskyttelsesniveau, vi har.

Løsninger og målsætninger

- Regeringen har sat fokus på at forbedre *luftkvaliteten* ved at nedbringe forureningen med skadelige partikler, hvor f.eks. mængden af små partikler kan reduceres betragteligt ved montering af filtre på køretøjer. Regeringen har endvidere et mål om at reducere udledningerne af kvælstofoxider (NO_x) i henhold til NEC-direktivet til 127.000 tons i 2010.
- På *kemikalieområdet* er en international indsats både vigtig og nødvendig. Derfor arbejdes der med kemikalier på tre niveauer: Globalt, i EU og i Danmark.

- Forureningen med tungmetaller, ikke mindst kviksølv, er et globalt miljøproblem, som bør håndteres gennem global regulering.
- I EU har regeringen i 2006 været med til at vedtage EU's store kemikaliepakke REACH. Danmark har med en vedholdende indsats præget REACH og har blandt andet medvirket til, at reguleringen også rummer mulighed for, at der opretholdes eksisterende og mere streng regulering i op til 6 år efter, forordningen er trådt i kraft.
- Regeringen vil løbende frem mod 2020 udfase kemikalier, som har særligt problematiske effekter for sundhed og miljø.
- *Vand* er et centralt indsatsområde for regeringen i de kommende år. Målet er at opnå en god tilstand i vandmiljøet – både en god økologisk tilstand, en god kemisk tilstand og en god badevandskvalitet. Der skal samtidig være

tilstrækkeligt og godt grundvand til at forsyne Danmark med drikkevand, både nu og i fremtiden.

- Vandsektoren i Danmark skal samtidig være mere effektiv, og effektiviseringen af sektoren skal være til gavn for forbrugerne og for miljøet.
- Regeringen vil beskytte befolkningen bedst muligt mod høje, generende og sundhedsskadelige *støjniveauer*. Det er regeringens langsigtede pejlemærke, at trafikstøj skal begrænses til et niveau, som sikrer, at ingen udsættes for væsentlige negative sundhedspåvirkninger.
- Regeringen har som mål, at de *fødevarer*, der produceres og sælges i Danmark, er sunde og af høj kvalitet, og samtidig begrænser effekterne på natur og miljø. Regeringen prioriterer således højt, at samarbejdet mellem myndigheder, erhverv og forbrugere styrkes, så det undgås, at fødevarer indeholder for eksempel dioxin, pesticidrester, salmonella eller andre uønskede kemikalier og bakterier. Dette sikres bl.a. ved på den ene side klare og entydige regler, og på den anden side en effektiv kontrol og egenkontrol.
- Regeringen understøtter de danske forbrugeres muligheder for at kunne vælge fødevarer, der er dyrket økologisk eller produceret under særlige bæredygtige vilkår. Samtidig ønsker regeringen at forhindre unødige barrierer for økologien og at understøtte økologiens troværdighed.

Det gør regeringen

Luft

- **Strategi om miljø og sundhed**
Regeringen har i 2003 fremlagt en strategi om miljø og sundhed, der giver overblik over, hvordan miljøet påvirker vores sundhed, og de aktiviteter, der er sat i gang for at sikre et sundt miljø.
- **Reduceret luftforurening vha. partikelfiltre og miljøzoner**
Regeringen har gennemført en indsats for at mindske luftforureningen som led i opfølgningen på arbejdet med en ambitiøs EU-luftkvalitetspolitik. Den tidligere omtalte tilskudsordning til eftermontering af partikelfiltre på tunge køretøjer samt muligheden for at indføre miljøzoner i de største byer er eksempler på de konkrete tiltag, regeringen har iværksat for at forbedre luftkvaliteten og dermed sundheden.
- **Kampagne mod forkert fyring i brændeovne**
En anden kilde til partikelforurening er forkert fyring i brændeovne og kedler. Informationsindsatsen ”Tag grønt ansvar, når du fyrer – har du styr på din brændeovn?” vil blive fortsat og styrket i 2007-2008.
- **Reduktion af kvælstofoxider**
Regeringen overvejer forskellige virkemidler til at overholde 2010-målet for danske udledninger af kvælstofoxider. EU-målet er i NEC-direktivet fastlagt til maksimalt 127.000 tons.

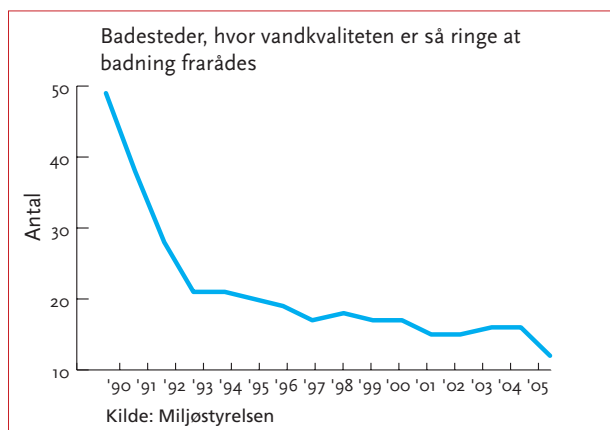
Kemikalier

- **Bindende global regulering af kviksølv**
Danmark og de øvrige nordiske lande arbejder for en bindende global regulering af kviksølv gennem FN’s miljøprogram (UNEP). Det er vanskeligt at opnå global enighed om en bindende regulering, men der er blandt regeringerne enighed om, at der fortsat skal arbejdes videre med regulering af kviksølv.

- **Kemikaliehandlingsplanen for 2006-2009**
Kemikaliehandlingsplanen indeholder en markant styrkelse af kontrol og forebyggelse på kemikalieområdet. Planen har desuden fokus på forbrugerprodukter, og på mulighederne for at erstatte farlige stoffer med mindre farlige stoffer samt bedre kommunikation med virksomhederne. Der er afsat en pulje på 62 mio. kr. i perioden 2006-2009 til at gennemføre initiativerne i planen.
- **Nationale virkemidler på kemikalieområdet**
EU-reguleringen af kemikalier er i dag næsten fuldstændig harmoniseret. Danmark supplerer dog i særlige tilfælde med nationale virkemidler. Det kan være særlige nationale forbud regler om begrænsninger i anvendelsen, eksempelvis for bly og kviksølv, frivillige aftaler, substitution af farlige kemikalier, listen over farlige stoffer, listen over uønskede stoffer og information til alle aktører. På de punkter, hvor Danmark har videregående regler end EU, arbejder regeringen for, at nye EU regler tager udgangspunkt i danske regler.

Vand

- **Vandplaner for hele landet**
Regeringen vil i 2009 have udarbejdet vandplaner for hele landet. Af vandplanerne skal fremgå konkrete mål for kvalitet af overfladevand og grundvand. Samtidig skal der være udarbejdet indsatsprogrammer, der har til formål at opfylde disse mål.

- **Styrket vand- og naturindsats**
Regeringen vil de næste tre år anvende 558 mio. kr. til at skabe en styrket vand- og naturindsats i form af genopretning af vådområder bl.a. i ådale, genslyngning af vandløb, etablering af våde enge, udtagning af landbrugsjord, skovrejsning m.v. Det vil omfatte 11 geografiske indsatsområder med store naturgenopretningspotentialer.
- **Etablering af en fond for teknologiudvikling i vandsektoren**
Formålet med fonden er at fastholde og udvikle høje standarder for natur, miljø og sundhed. Fonden skal finansieres af vandforsyningerne samt bidrag fra staten – i alt ca. 20 mio. kr. pr. år over 3 år.
- **Serviceeftersyn i vandsektoren**
Regeringen har igangsat et serviceeftersyn i vandsektoren og har som led heri indgået en aftale i 2007 om en bæredygtig vandsektor. Med aftalen har aftaleparterne besluttet at effektivisere vandsektoren gennem ”benchmarking”, prisloftregulering samt en klar adskillelse af myndigheds- og driftsaktiviteter. Den enkelte vandforsynings effektivitet vil fremover blive sammenlignet med andre vandforsyninger, og derved vil der være mulighed for at drage nytte af andres erfaringer.

Støj

- **Investeringer i støjreducerende tiltag**
Regeringen har vedtaget en vejstøjstrategi, som dels er fulgt op med en pulje på ca. 100 mio. kr. til konkrete, støjdæpende tiltag, dels med finansielle støjpartnerskaber, som nærmere beskrevet i afsnittet om regeringens tiltag på transportområdet.

Fødevarer

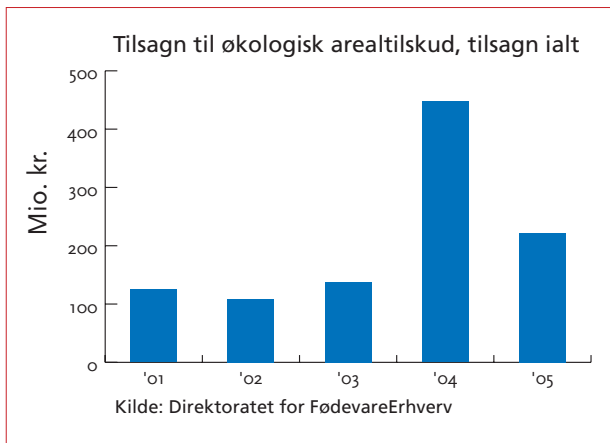
- **Økologipakken**
Gennem ’Økologipakken’ i landdistriktsprogrammet, der blev vedtaget 2006, bliver der i de kommende to år investeret op mod 300 mio. kroner i alt i omlægningsstøtte, kvalitetsmærkning,

innovation og information. Samtidig støtter regeringen både forskning i og markedsføring af økologisk jordbrug.

- **Modernisering af økologiloven**

Regeringen har desuden iværksat en modernisering af økologiloven, hvor der fokuseres på, at regler for økologi skal understøtte økologiens troværdighed, og at der ikke opstilles unødvendige barrierer for videreudvikling af økologi.

Natur også til de kommende generationer

Udfordringen

Der er de seneste årtier gjort en målrettet indsats for naturen på flere områder. Luften er blevet renere, mange søer og vådområder er genskabt, flere vandløb har fået deres naturlige slyngninger tilbage, og der rejses hvert år ca. 2.000 hektar ny skov i Danmark. Men der er fortsat en række udfordringer og opgaver, som skal løses, hvis fremtidige generationer skal have samme eller endnu større glæde af naturen, som vi har i dag.

Generelt er biodiversiteten under pres, og beskyttelse af den biologiske mangfoldighed og bæredygtig udnyttelse af naturressourcerne i det åbne land, i skovene og på havet, er derfor en central udfordring i Danmark såvel som globalt.

Det moderne samfund har behov for mere natur som modsætning til den fortsatte urbanisering. Udviklingen af byer og infrastruktur har gjort et stort indhug i det åbne land. Sammen med strukturudviklingen og specialiseringen i landbruget betyder det, at der er mindre "rum" til beskyttelse af biodiversiteten og som rekreativt areal for befolkningen. Mest åbenbart er der behov for at sikre naturens mangfoldighed ved at fremme, at naturområderne hænger bedre sammen og dermed skaber grønne netværk, hvor dyr og planter kan leve og sprede sig.

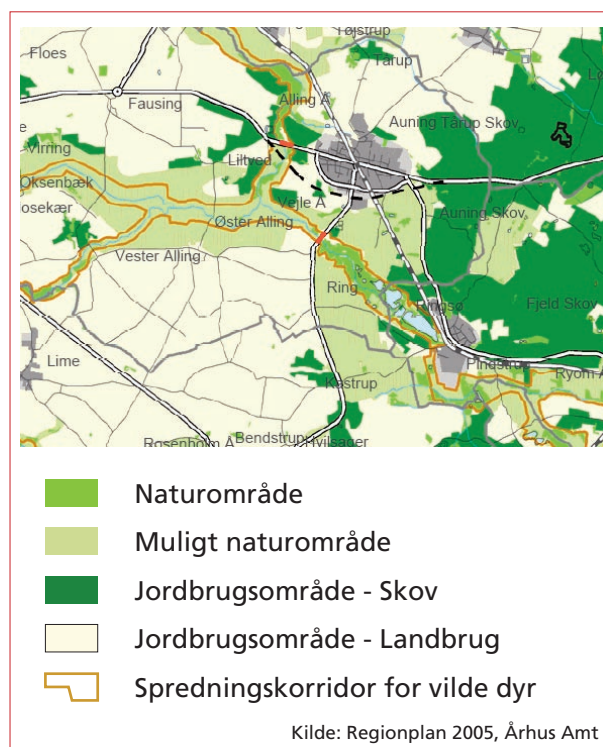
Landskabstyper med værdifulde naturkvaliteter er blevet for få og for opsplittede, og naturen lider generelt under den intensive arealanvendelse og påvirkning af for mange næringsstoffer og miljøskadelige stoffer. Samtidig er tilgroning et problem for mange naturtyper som fx enge, klitter, heder og overdrev. Tilgroningen påvirker de vilde dyr, fugle og planter udbredelse. Det samme

gør den omfattende udtørring og ændring i den naturlige hydrologi, der er en vedvarende trussel mod bl.a. enge og moser.

Klimaforandringerne påvirker også naturen. Klimaet i Danmark er blevet varmere, og vådere vintre med øget nedbør giver øget risiko for oversvømmelser og øget risiko for udvaskning af kvælstof og andre næringsstoffer, hvilket vil påvirke den økologiske kvalitet i søer, vandløb og fjorde. De såkaldt invasive arter, dvs. ikke-hjemmehørende arter som spredes og truer den mangfoldighed af arter, der findes lokalt, udgør et betydeligt problem.

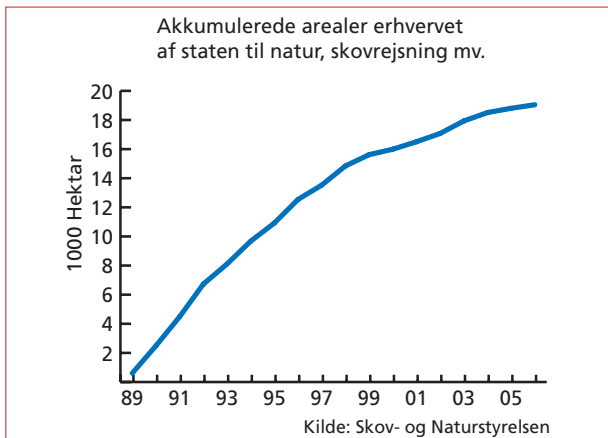
Løsninger og målsætninger

- Naturpolitikken vil være et helt centralt indsatsområde for regeringen i de kommende år, og skal have et langsigtet perspektiv, fordi vores handlinger påvirker naturen langt ud i fremtiden. Regeringen fremlagde i 2006 en naturpolitisk redegørelse, der bygger på tre centrale, naturpolitiske værdier: Mangfoldighed, ansvar og dialog.

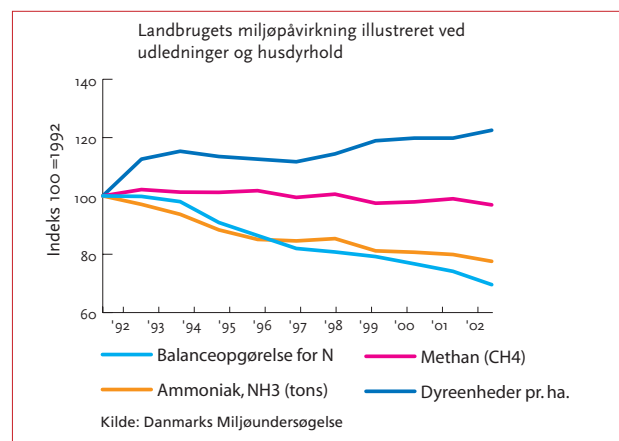

- Regeringen ønsker mere og bedre natur i Danmark. Vi skal bremse tabet af artsdiversitet og tabet af naturtyper. Den biologiske mangfoldighed skal sikres ved at beskytte og pleje den natur, vi har, og ved at naturområderne hænger bedre sammen og dermed skaber naturnetværk, hvor dyr og planter kan leve og sprede sig. Både staten og kommunerne spiller en afgørende rolle i at sikre og udvikle de sammenhængende naturnetværk gennem planlægning i de internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000) og igennem planlægning for det åbne land.

- Samtidig skal vi fortsætte genopretningen af vådområder, ådale m.v. for at genetablere levesteder for insekter, fisk, padder, fugle og vandlevende dyr. Også internationalt er der behov for at skabe incitamentter for især udviklingslande til at beskytte naturområder med rig biologisk mangfoldighed. Der er bred international enighed om målsætningen om at reducere nedgangen i den biologiske mangfoldighed i 2010.
- Regeringen ønsker at beskytte og udvikle en række af Danmarks unikke naturperler ved at etablere nationalparker, som skal skabe rammen for en samlet planlægning af større landskaber og sammenhængende naturområder, hvor naturbeskyttelse, friluftsliv og erhvervsudvikling tænkes sammen i en balanceret udvikling.

- Regeringen lægger vægt på, at skovdriften i Danmark og internationalt er bæredygtig i såvel miljømæssig som økonomisk forstand, og at den i videst muligt omfang lever op til de særlige krav om bæredygtig skovdrift. Kvaliteten af de danske skove skal forbedres gennem udvikling og indførelse af naturnær skovdrift.
- Hensynet til natur og vækst hænger i vid udstrækning sammen, både erhvervspolitisk, i forhold til turisme, bæredygtig byudvikling og infrastrukturplanlægning. Naturindsatsen skal derfor integreres i den øvrige samfundsudvikling.
- De primære erhverv – landbrug, skovbrug og fiskeri – lever af og i naturen, og det er derfor helt afgørende, at naturhensyn integreres i produktionen. Regeringen arbejder på at skabe en sammenhængende miljø- og landbrugspolitik, nationalt såvel som internationalt. EU's landbrugspolitik blev med den såkaldte CAP-reform omlagt i 2005, hvormed der skete en afkobling af den direkte støtte fra produktionen. Fra 2009 sker der samtidig en gradvis forøgelse af landbrugsstøtten til permanente græsarealer.

- Regeringen er i løbende dialog med landbrugserhvervet i Danmark, bl.a. om hvordan udvikling og anvendelse af ny teknologi og politiske krav kan bidrage til at skubbe udviklingen i en bæredygtig retning. Dette kan

ske ved, at flere marker dyrkes ekstensivt og ved etablering af bufferzoner og grønne korridorer, hvor vilde dyr og planter kan eksistere og udbredes. Desuden fortsættes indsatsen for reduktion af landbrugets fosforoverskud, kvælstofudvaskning og pesticidforbrug.

- Regeringen vil i dialog med fiskerierhvervet prioritere en forskningsindsats og udvikling af fiskeriforvaltningen, der kan støtte grundlaget for en mere kvalificeret ressourcepolitik i EU og en dansk fiskeriforvaltning med en forbedret miljømæssig og økonomisk ressourceudnyttelse.
- I relation til turisme er der en direkte sammenhæng mellem naturbeskyttelse og vækstpotentiale. Analyser fra "VisitDenmark" viser, at 8 ud af 10 udenlandske turister besøger Danmark pga. naturen, hvor det især er de uspolerede kyststrækninger, rene badestrande og grønne bøgeskove, der trækker. Dertil kommer, at vi i Danmark har en række fordele i kraft af korte afstande og god tradition for tilgængelighed og organiserede rammer om oplevelserne. Forudsætningen for at fastholde og videreudvikle fokus på turismepotentialet i den danske natur er, at vi i et tæt samarbejde med turisterhvervet og andre potentielle samarbejdspartnere, fortsat yder en aktiv indsats for at beskytte naturen og gøre den tilgængelig for publikum.

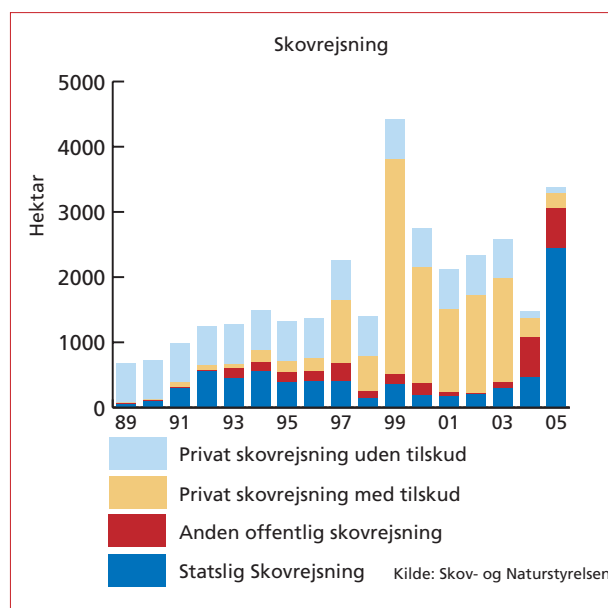
Det gør regeringen

Mangfoldighed og grønne naturnetværk

- **Handlingsplan for biodiversitet**
Regeringen bakker op om EU-Kommissionens handlingsplan om at standse nedgangen i den biologiske mangfoldighed i 2010. Regeringen vil endvidere i 2007 fremlægge en national handlingsplan om invasive arter.
- **Naturplaner for hele landet**
Regeringen vil i 2009 have udarbejdet naturplaner for Danmarks mest værdifulde naturområder på land og på havet – de såkaldte

Natura 2000-områder. Af naturplanerne skal fremgå konkrete mål for naturens tilstand. Samtidig skal der udarbejdes indsatsprogrammer og handleplaner, der har til formål at opfylde disse mål.

- **Flere og større grønne netværk**
Natura 2000-områderne er kerneområder i de grønne netværk. Regeringen har i forbindelse med kommuneplanlægningen sat fokus på sammenhængende netværk, og vil udvikle redskaber, der kan støtte kommunerne i denne opgave. Også internationalt støtter regeringen, at der etableres et sammenhængende grønt netværk i 2010 på land og i 2012 på havet.
- **Styrket vand- og naturindsats**
Regeringen vil de næste tre år anvende 558 mio. kr. til at skabe en styrket vand- og naturindsats i form af genopretning af vådområder, bl.a. i ådale, genslyngning af vandløb, etablering af våde enge, udtagning af landbrugsjord, skovrejsning m.v. Det vil omfatte 11 geografiske indsatsområder med store naturgenopretningspotentialer.
- **Udnyttelse af genetiske ressourcer**
Regeringen arbejder i FN-regi for en international aftale om en rimelig deling af

udbyttet fra udnyttelse af genetiske ressourcer, der primært stammer fra udviklingslandene. Regeringen har allerede tiltrådt en aftale gældende for plantegenetiske ressourcer til brug for fødevarer og landbrug.

Skove og nationalparker

- **Nationalparker**

Regeringen forventer, at den generelle lovgivning til etablering af nationalparker vedtages i 2007, og at den første nationalpark er en realitet i 2008.

- **Certificering af skove**

Regeringen vil i 2007 sikre, at alle statsskove er certificerede, og at statsskovene omstilles til naturnær skovdrift. Regeringen understøtter en tilsvarende udvikling i de private skove gennem tilskud til bæredygtig skovdrift, til grønne driftsplaner, til mere løvskov og aftaler om særlige driftsformer.

- **Prioriteringsgrundlag for skovene**

Regeringen vil i 2007 præsentere et overblik over naturmæssigt særligt værdifulde skove i Danmark, som grundlag for prioritering af indsatsen for at beskytte sådanne skove.

Landbrug, erhverv og natur

- **Reduktion af kvælstof- og fosforudledninger**

Når den såkaldte Vandmiljøplan III skal evalueres i 2008 vil regeringen vurdere, om der fortsat sker en tilstrækkelig reduktion

i udledningen af kvælstof og fosfor fra landbruget. I forbindelse med evalueringen indgår natur- og miljømæssige virkninger af EU's landbrugsreform, og disse resultater vurderes i forhold til målene på natur- og miljøområdet, nationalt og i EU.

- **Miljøgodkendelse af husdyrbrug**

Den nye lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug har skabt rammerne for etablering og udvidelse af husdyrproduktion med skarpere krav til miljøbeskyttelsen, bl.a. skærpede krav om reduktion af ammoniak- og lugtudledningen og etablering af bufferzoner omkring sårbar natur.

- **Miljøteknologi til landbruget**

Som opfølgning på regeringens flerårsplan for bæredygtig husdyrproduktion og regeringens miljøteknologiske handlingsplan, gennemføres en satsning på miljøteknologi til husdyrbruget for fortsat at kombinere miljøforbedringer med en dynamisk og bæredygtig husdyrproduktion i Danmark. Indsatsen for at fremme udviklingen af miljøeffektive landbrugsteknologier finansieres med 255 mio. kroner fra regeringen, landbruget og EU. Herudover ønsker regeringen at støtte satsningen i forbindelse med udmøntning af globaliseringspuljen til forskning og udvikling.

- **Natur og turismeindsats**

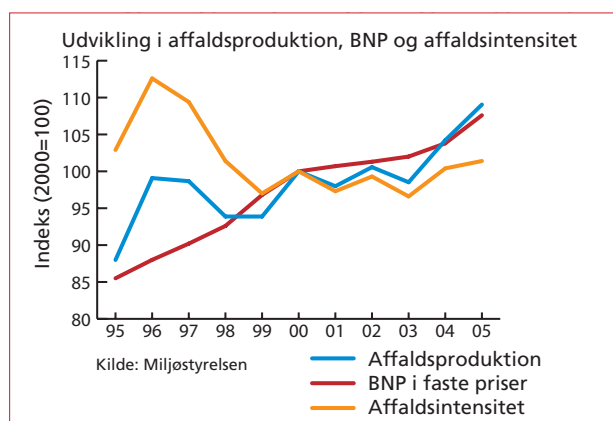
Regeringen har i juni 2007, for at fastholde og videreudvikle turismepotentialet i den danske natur, afholdt en konference om natur som grundlag for turisme.

Affald – fra miljøproblem til ressourceoptimering

Udfordringen

Affald er en uundgåelig del af vores moderne livsstil. I Danmark producerer vi ca. 14 mio. tons affald om året – og mængderne stiger i takt med danskernes øgede forbrug. Vi står derfor overfor en betydelig udfordring, hvis vi skal sikre en fortsat miljømæssig forsvarlig håndtering af affaldet. Det betyder bl.a., at vi fortsat skal udnytte så meget af affaldet som muligt, så de ressourcer, der er i affaldet, ikke går tabt.

Globalt er de stigende affaldsmængder en endnu større udfordring. I store vækstøkonomier som Kina, Indien og Brasilien stiger produktionen og forbruget voldsomt med stigende affaldsmængder til følge – og uden den nødvendige viden, organisering og teknologiske kapacitet til at forebygge og håndtere de deraf følgende miljøproblemer. Deponering af organisk affald på lossepladser bidrager bl.a. til de globale klimaforandringer pga. betydelige udslip af drivhusgassen metan.

Løsninger og målsætninger

- Regeringens ambition er, at den danske affaldssektor skal blive ved med at være et

forbillede for andre og dermed også bidrage til et bedre miljø andre steder i verden. Det betyder, at vi er nødt til hele tiden at være et skridt foran og indrette os på en måde, hvor lovgivning, viden, innovation og miljøeffektive teknologier går hånd i hånd. Vi kan således bidrage til en bæredygtig udvikling ved fortsat at fokusere på ressourceeffektive produkter med lang levetid, et nedsat ressourceforbrug ved håndtering af affald, affaldsforebyggelse og øget genanvendelse.

- Regeringen sætter i den kommende tid fokus på organiseringen af den danske affaldssektor, og på de mulige effektiviseringsgevinster, herunder miljømæssige gevinster, som en ændret organisering kan resultere i.
- Regeringen ønsker, at mængden af emballage begrænses, og at der tages hensyn til miljøet, når emballagen vælges, bruges og bortskaffes.
- Affald er samtidig et område, hvor den globale regulering og håndhævelse efter regeringens opfattelse bør styrkes. Vi er i Danmark gode til at håndtere affaldet, men der er behov for øget kontrol med eksport af affald, herunder navnlig det farlige affald, til lande udenfor EU.
- Vi har i den vestlige verden et særligt ansvar for at sikre, at vi ikke eksporterer vores affaldsproblemer til udviklingslande, hvor f.eks. eksport af elektronikskrot til Afrika og ophugning af skibe på strande i Indien og Bangladesh med al tydelighed har illustreret de negative miljø- og sundhedsmæssige konsekvenser.
- Med affaldsstrategien for 2005-2008 har regeringen sat en dagsorden for forbedring af ressourceeffektivitet og affaldshåndtering baseret på tre centrale grundelementer:
 - Vi skal forebygge tab af ressourcer og miljøbelastning fra affald.
 - Vi skal sikre, at væksten i affaldsmængderne ikke stiger i takt med den økonomiske vækst (afkobling).

- Vi skal sikre øget kvalitet i affaldsbehandlingen og en effektiv affaldssektor.

Strategien indeholder over 100 initiativer, der dækker hele affaldsområdet, herunder tilvejebringelse af ny viden gennem udviklings- og udredningsprojekter, udvikling af nye værktøjer, miljømæssige og samfundsøkonomiske vurderinger samt informationsaktiviteter.

at bryde koblingen mellem økonomisk vækst og øget affaldsdannelse.

Det gør regeringen

• Danmark som foregangsland

Danmark er blandt de lande, som er længst fremme med at udnytte ressourcerne i affaldet. Dels genanvender vi meget af vores affald, og dels udnytter vi en stor del af energien i resten af affaldet ved at anvende det til energiproduktion ved forbrænding. De overordnede mål for genanvendelse, forbrænding og deponering, som er fastlagt i regeringens affaldsstrategi for 2005 – 2008, er i dag nået og er velbegrundede ud fra såvel et miljømæssigt som samfundsøkonomisk synspunkt.

• En moderniseret affaldssektor

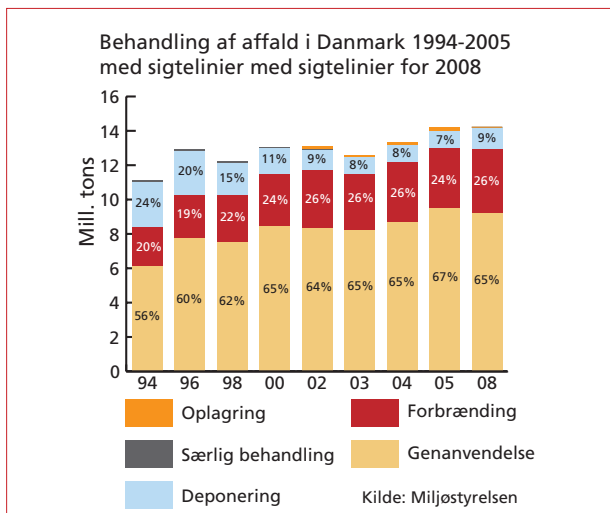
Regeringen har i februar 2007 fremlagt et udspil om den nye affaldssektor, hvor hovedelementerne er en styrket konkurrence på genanvendelsesområdet, en styrket og effektiv forbrændings- og deponeringssektor, effektiv service, administrativ forenkling og innovation, bl.a. via udvikling af nye teknologier. Regeringen vil med udgangspunkt i dette udspil fremlægge et lovforslag i 2008 om en ændret organisering af den danske affaldssektor.

• En reduktion af emballageaffaldet

Regeringen har indledt en dialog med virksomheder, detailhandel og borgere om i fællesskab at yde en indsats for at reducere emballageaffaldet.

• Skærpede krav til farligt affald

Regeringen vil arbejde for, at der i EU fastsættes krav til behandling af det farlige affald, som kræver specielle behandlingsteknologier. Regeringen vil endvidere tage initiativ til, at der etableres et samarbejde mellem miljømyndighederne, kommunerne, politiet og andre relevante parter med henblik på at undersøge, hvilke initiativer, det er muligt at

- Regeringen har endvidere fastsat en række konkrete, overordnede målsætninger:
 - Minimum 65 % af affaldet skal genanvendes.
 - Maksimum 26 % af affaldet skal forbrændes.
 - Maksimum 9 % af affaldet skal deponeres.
 - Specifikt for emballageaffald har regeringen endvidere fastsat et mål for genanvendelse på 55 %.
- Regeringen lægger endvidere vægt på, at man globalt får sikret en miljø- og sikkerhedsmæssigt forsvarlig opugning af skibe.
- EU-kommissionen har fremlagt en strategi for genanvendelse og affaldsforebyggelse og forslag til nye rammebestemmelser for den omfattende EU- affaldslovgivning. Regeringen vil arbejde for, at de nye rammebestemmelser medvirker til at styrke genanvendelsen i EU samt bidrager til

tage for at øge kontrollen med eksport af affald, herunder navnlig det farlige affald, til lande udenfor EU. Regeringen vil samtidig spille en aktiv rolle i de allerede etablerede EU-projekter, der koordinerer indsatsen med kontrol i EU's havne.

- **Regler for ophugning af skibe**

Regeringen spiller en aktiv rolle i udarbejdelsen af nye internationale regler for ophugning af skibe inden for FN's Internationale Søfartsorganisation (IMO).

Internationalt samarbejde og udviklingsbistand som løftestang for bæredygtighed

Udfordringen

Det er en grundlæggende udfordring at sikre en bæredygtig udvikling i en tid, hvor verdensøkonomien vokser, den globale samhandel øges, og presset på naturens ressourcer forstærkes samtidig med, at mere end en milliard mennesker lever for under én dollar om dagen.

Globaliseringen af markedet har skabt hidtil usete muligheder for at virksomheder flytter hele eller dele af produktionen til andre verdensdele. Dermed er der skabt grobund for en ny international arbejdsdeling – og nye globale miljøudfordringer, der stiller krav til bæredygtige løsninger.

Den økonomiske vækst bidrager til at løfte millioner af mennesker ud af fattigdom. De seneste tal fra Verdensbanken viser, at der nu for første gang er under én milliard fattige i verden, især takket være den økonomiske udvikling i vækstøkonomier som Kina og Indien. Det betyder, at 2015-målet om at halvere andelen af fattige er inden for rækkevidde.

Den økonomiske vækst fører også til en markant øget miljøbelastning. Der må udformes politikker, så koblingen mellem økonomisk vækst og accelererende miljøbelastning brydes i ikke mindst i de nye vækstøkonomier. Der må en fortsat målrettet indsats til for at bekæmpe fattigdom i udviklingslandene. For det er ikke alle, der er med. Flere udviklingslande – ikke mindst i Afrika – er stadig hægtet af den globale økonomi.

Fattigdom kan ikke bekæmpes, uden at der samtidig tages hånd om både miljøproblemer og sundhed, uddannelse, ligestilling, god regeringsførelse og finansiering af udvikling, som fastslået i FN's 2015-mål. Der er en tæt sammenhæng mellem fattigdomsbekæmpelse og miljø. 70 % af befolkningen i landområderne i de fattigste i udviklingslande er direkte afhængige af naturens ressourcer til sikring af livets opretholdelse. Sundhedstilstanden hos den voksende befolkning i slumområderne i udviklingslandenes storbyer påvirkes samtidig stærkt af bl.a. forurening. Klimaændringer kan resultere i forværrede levevilkår med mangel på både vand og mad, hvilket for millioner af fattige kan føre til social uro, konflikter og folkevandringer.

Løsninger og målsætninger

- Regeringens Globaliseringsstrategi ”Fremgang, fornyelse og tryghed” fra 2006 understreger behovet for, at Danmark deltager aktivt i et stærkt internationalt samarbejde om at løse problemer forbundet med fattigdom, terrorisme, menneskerettigheder og grænseoverskridende miljø.
- Sikring af grundlæggende vilkår som f.eks. løn, arbejdsvilkår og miljøbeskyttelse er ikke kun et nationalt anliggende, men i høj grad også et globalt anliggende og et anliggende for virksomheder, der arbejder på tværs af landegrænser. Det er derfor, vi har internationale konventioner på bl.a. miljø- og arbejdstagerområdet.
- FN's Økosystemvurdering konkluderede i 2005, at økosystemernes produktivitet - når det gælder ydelser som mad, vand, brændsel, bestøvning og klimaregulering - afhænger af de regler og aftaler, der gælder for bl.a. investeringer, handel, subsidier, beskatning og regulering. I det internationale samarbejde reguleres mange af disse forhold inden for rammerne af WTO-forhandlingerne, som derfor har afgørende betydning for miljøet.

- Svag regeringsførelse og manglende institutionel kapacitet er vigtige forklaringer på, at mange udviklingslande ikke formår at gennemføre de internationale aftaler. Derfor er støtte til god regeringsførelse og kapacitetsopbygning helt centrale elementer i både den bilaterale og den multilaterale danske udviklingspolitik og -bistand.
- Et andet grundlæggende princip i udviklingspolitikken er opbygning af langsigtede og gensidigt forpligtende partnerskaber med udviklingslandene baseret på realistiske aftaler om fælles visioner og mål og en bred dialog med alle dele af samfundet. Kodeordene er - i overensstemmelse med den såkaldte Paris-erklæring - lokalt ejerskab til og ansvar for egen udvikling, styrkelse af forvaltningskapacitet i modtagerlandene gennem tilpasning og harmonisering af bistanden, herunder sikring af donorkoordination og forudsigelighed i bistanden. Derved sikres, at de danske midler går til de aktiviteter, der bedst og mest effektivt bidrager til den fattigdomsbekæmpelse, som står i centrum for den danske udviklingspolitik.
- Miljøindsatsen i udviklingslandene gennemføres i overensstemmelse med disse principper og inden for de rammer, der er fastlagt med Strategien for Danmarks Miljøbistand til Udviklingslandene 2004-2008. Det er et centralt punkt i strategien, at miljøindsatsen skal ses som et sammenhængende hele, og at miljøet i bred forstand indgår som et tværgående hensyn i al dansk bistandssamarbejde.

Det gør regeringen

Globaliseringen

- **En slagkraftig og sammenhængende international indsats**

Som opfølgning på regeringens globaliseringsstrategi gennemførtes i 2006 en globaliseringsanalyse – ”Den grænseløse verden – Udenrigsministeriet og globaliseringen” – der fokuserer på, hvordan det 21. århundredes globalisering

ændrer grundvilkårene for Danmarks samspil med andre lande og kulturer og for varetagelsen af danske interesser internationalt. Rapporten udpeger et effektivt internationalt samarbejde på miljøområdet som en af globaliseringens hovedudfordringer og anbefaler bl.a. en slagkraftig og sammenhængende indsats i varetagelsen af opgaver i relation til det internationale klimasamarbejde.

- **Integration af klimaspørgsmål i udenrigspolitikken**

Regeringen har i 2006 som led i den øgede fokus på håndteringen af globaliseringens udfordringer fået udarbejdet analyser af sammenhængen mellem dels klimaforandringer og udenrigspolitik og dels miljø og globalisering. Regeringen undersøger i forlængelse heraf, hvordan der - bl.a. gennem EU - kan ske en øget integration af klimaspørgsmål i udenrigspolitikken. Et eksempel på et område, hvor der er sket en udvikling i den retning, er EU's topmøder med tredjelande, som har fået et markant øget fokus på klimaspørgsmål.

- **Globalisering på dagsordenen i FN's miljøorganisation**

Regeringen har også sat sammenhængen mellem globalisering og miljø på dagsordenen i FN's miljøorganisation UNEP. Der er opnået enighed om en række klare anbefalinger til det videre arbejde med bl.a. at styrke miljøhensynet i de internationale handelsaftaler og at udvikle principper for bæredygtig udflytning af virksomhedsaktiviteter, investeringer og handel i en globaliseret verden.

- **Strategi for dansk samarbejde med Asien**

Regeringen lancerer i juni 2007 en strategi for dansk samarbejde med Asien. Regeringen vil styrke indsatsen i Asien med fokus på miljøindsatser som bidrager til at imødegå de negative konsekvenser for miljøet af den hastige vækst i regionen. Miljøbistandssamarbejde med Asien vil aktivt inddrage danske spidskompetencer inden for miljø- og klimateknologi.

- **Strategi for dansk samarbejde med Latinamerika**

Tilsvarende agter regeringen at udarbejde en strategi for det danske samarbejde med Latinamerika. Et af fokuspunkterne vil blive miljø og vedvarende energi, hvor samarbejdet mellem Danmark og de latinamerikanske lande skal fremmes, og den private sektor skal inddrages.

- **Støtte til ”Global Compact”**

Regeringen lægger vægt på, at danske virksomheder i udlandet efterlever de normer for socialt og miljømæssigt ansvar, der kendes som ’Corporate Social Responsibility’ (CSR). Et stigende antal danske virksomheder indgår i dette arbejde - bl.a. i FN’s ”Global Compact”, som hviler på principperne fra 10 internationale konventioner om miljø, menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og korruptionsbekæmpelse. Regeringen bidrager finansielt til opbygningen og videreudviklingen af Global Compact. Desuden kan danske virksomheder og deres lokale samarbejdspartnere få økonomisk tilskud og rådgivning til implementering af Global Compact principperne i praksis under programmet for Offentlige Private Partnerskaber.

- **Reformering af det internationale miljøsam arbejde**

En vellykket globalisering forudsætter et styrket og bedre samordnet internationalt miljøsam arbejde. Regeringen arbejder for de nødvendige reformer på tværs af de internationale institutioner, bl.a. inspireret af rapporten ”Global Environmental Governance. A Reform Agenda”, som regeringen fik udarbejdet i 2006, og som siden er blevet præsenteret i en række internationale fora. Reformerne skal både være byggesten til en stærk global miljøorganisation og være med til at gøre det enklere for udviklingslandene at være part i og efterleve internationale miljøforpligtelser

Handelspolitikken

- **Gensidigt understøttende handels- og miljøhensyn**

I de internationale handelsforhandlinger – den såkaldte Doha-udviklingsrunde – arbejder regeringen generelt for, at handel og miljøpolitiske overvejelser understøtter hinanden for at sikre bæredygtig udvikling. Konkret arbejder regeringen for, at WTO – i overensstemmelse med klare, ikke-protektionistiske regler – respekterer de multilaterale miljøaftalers handelsregulerende bestemmelser, for at der sker en liberalisering af handelen med miljøvenlige varer og tjenesteydelser og for nye regler i forbindelse med miljømærkning og –certificering. Sådanne regler skal i højere grad inkludere produkter fra udviklingslandene.

- **Bæredygtighed i EU-handelsaftalerne med Asien og Latinamerika**

Som supplement til en eventuel ny multilateral WTO-aftale vil EU indlede forhandlinger om indgåelse af en række bilaterale/regionale handelsaftaler med store vækstmarkeder i Asien og Latinamerika. Regeringen arbejder aktivt for, at aftalerne indgås med respekt for resultaterne af de bæredygtighedsanalyser, der gennemføres parallelt med forhandlingerne. Regeringen arbejder også her for, at aftalerne omfatter størst mulig liberalisering af handelen med miljøvenlige varer og tjenester.

Udviklingsbistanden

- **Danmark fortsat blandt største bistandsdonorer**

Regeringen har sikret, at Danmarks udviklingsbistand ikke kommer under 0,8 pct. af bruttonationalindkomsten. I 2007 forventes det at svare til en samlet udviklingsbistand på godt 13,9 mia. kr., hvilket vil fastholde Danmark, som en af de mest prominente udviklingsdonorer i verden. I 2007 forventes bistanden at stige med ca. 600 mio. kroner.

- **Klima og miljø i den nye Afrika-politik**
Regeringen vil i den nye Afrika-politik arbejde for, at klimatilpasning bliver indarbejdet i de nationale udviklingsplaner, og bidrage direkte til gennemførelsen gennem bistandssamarbejdet. Indsatsen vedrørende klimaforandringer vil gå hånd i hånd med en stærkere satsning på forebyggelse af naturkatastrofer. Der vil også blive sat fokus på en stærkere sammenhæng mellem landbrugs- og miljøindsatserne – især i Sahel-området, hvor udfordringerne er særligt store. Endelig vil regeringen arbejde for, at den afrikanske ungdom får bedre oplysning om og uddannelse i miljø.
- **Integration af miljøhensyn i Danmarks bilaterale bistandssamarbejde**
Miljø, klima og energi er indsatsområder som allerede i dag er godt forankrede i den danske udviklingsbistand. Danmark har et bilateralt miljøsam arbejde med 17 lande i Afrika, Asien og Latinamerika. Dertil kommer en bred miljøindsats gennem internationale organisationer. Danmark lægger særlig vægt på at få miljøhensyn bedre integreret i nationale fattigdomsstrategier og derved få brudt den negative spiral mellem fattigdom og nedslidning af miljøet.

- **Klimahandlingsprogram for udviklingslande**
For at hjælpe udviklingslandene med at imødegå klimaforandringer har Danmark som en af de første donorer lanceret et klimahandlingsprogram, som tager sigte på at bistå fattige lande med at tilpasse sig klimaforandringerne. Der er allerede høstet erfaringer med programmet fra Vietnam, Tanzania og Mozambique, og i 2007 bliver indsatsen udvidet til at omfatte andre klimasårbare danske programsamarbejdslande, herunder Bangladesh, Uganda, Nicaragua og Bolivia.
- **En styrket indsats for katastrofe forebyggelse**
De seneste års store naturkatastrofer har vist, at det ofte er de fattigste, der bliver ofre – også på længere sigt. Derfor har regeringen taget initiativ til en styrket katastrofe forebyggelsesindsats i såvel udviklingsbistanden som den humanitære bistand. Bilateralt vil katastrofe forebyggelsesaktiviteter inden for relevante sektorer såsom miljø, vand, landbrug, energi og uddannelse i første omgang blive styrket i seks lande. Regeringen arbejder også for en styrket indsats for katastrofe forebyggelse inden for det multilaterale bistandssamarbejde.

Alle har et ansvar

Udfordringen

Den stigende globalisering og det øgede private forbrug betyder, at det er afgørende for den fremtidige udvikling, at alle i samfundet – både staten, erhvervslivet, den enkelte borger, kommunerne og organisationerne – vedkender sig et ansvar for en bæredygtig udvikling. Vi skal alle bidrage til en bæredygtig udvikling, som opfylder vores nuværende behov uden at bringe fremtidige generationers mulighed for at opfylde deres behov i fare. De valg, vi foretager, påvirker miljøet globalt.

Den offentlige sektor har et ansvar for at medvirke til bæredygtig udvikling. Offentlige organisationer og virksomheder kan blandt andet efterspørge produkter og tjenesteydelser, der mindsker miljøbelastningen, og som så vidt muligt stammer fra bæredygtig produktion. Den offentlige sektor i Danmark køber varer og tjenesteydelser for ca. 140 milliarder kroner om året. Dermed er den offentlige sektor en væsentlig aktør på markedet og har et ansvar for at agere bæredygtigt i denne sammenhæng.

Mange danske virksomheder er i disse år i fuld gang med at etablere sig i lande udenfor Europa, og de fleste gør det under inddragelse af både miljøhensyn og sociale hensyn. Det er vigtigt, at det generelt bliver kendetegnende for danske virksomheder, at de opfører sig miljømæssigt og socialt ansvarligt. Ikke alene for at sikre miljøet, men også fordi ansvarlig virksomhedsdrift er blevet et globalt markedskrav.

Når kunderne efterspørger samfundsansvar og det, der kaldes ”Corporate Social Responsibility” (CSR), betyder det, at der kan ligge et økonomisk potentiale og nye markedsmuligheder for danske virksomheder i at engagere sig i samfundet.

En undersøgelse foretaget af TNS Gallup i 2005 af CSR-aktiviteter i små og mellemstore virksomheder viste således, at 7 ud af 10 danske virksomheder i dag bliver mødt af miljøkrav fra deres erhvervskunder. Ansvarlig virksomhedsdrift kan derfor være en vigtig konkurrenceparameter for danske virksomheder på de globale markeder.

Det er ikke mindst hos virksomhederne selv, at man ser en stigende erkendelse af virksomhedernes ansvar. Vi ser således i disse år en lang række eksempler på, at både store og mindre virksomheder påtager sig et miljømæssigt medansvar. Et miljømæssigt ansvar kan ofte også betale sig på virksomhedernes bundlinie, og miljøaktiviteter kan have en positiv økonomisk effekt allerede på kort sigt, f.eks. ved besparelser på ressourceforbruget.

Danskerne er i de seneste år blevet mere opmærksomme på, at vi alle belaster verdens miljø gennem vore daglige valg, og at vi alle skal gøre en indsats. Den opmærksomhed skal vi bygge videre på.

Løsninger og målsætninger

- Regeringen og den offentlige sektor bør, hvis muligt, gå forrest som et godt eksempel, både gennem regulering og gennem rigtig adfærd.
- Samtidig med, at regeringen styrker sit internationale engagement og ansvar, er det afgørende, at det understøttes af et tilsvarende engagement blandt virksomheder og organisationer. Der er mange perspektiver på erhvervslivets arbejde med bæredygtighed – fra produktionsmetoder over indkøb og leverandørkrav til investeringsprofiler og normer for etablering i andre lande
- Mange af de ting, vi gør i hverdagen, har betydning for miljøet. Med omtanke kan vi alle sammen gøre en forskel. Når vi pendler, køber ind, vasker tøj, indretter vores hjem og ordner hus og have kan vi med lidt mere omtanke og opmærksomhed alle tage et personligt

ansvar. De store politiske beslutninger er ikke meget værd uden det, man kan kalde ”den lille miljøpolitik” – altså de små, men vigtige valg, vi alle sammen foretager hver dag. De valg vi træffer påvirker også miljøbelastningen i andre dele af verdenen.

- Skal vi aktivt påtage os et medansvar for en bæredygtig udvikling i de kommende årtier, er det nødvendigt også at sikre, at de kommende generationer får en tilstrækkelig klar bevidsthed om nødvendigheden af en bæredygtig udvikling. Undervisning i folkeskolen, ungdomsuddannelserne og i alle dele af uddannelsessektoren samt den uformelle læring, er derfor et centralt element i bæredygtighedsstrategien.

Det gør regeringen

Den offentlige sektor

- **Miljøkrav i statslige indkøb**

Regeringen har gjort de statslige indkøb grønnere. Der er medtaget omfattende miljø- og energikrav i den første statslige udbudsrunde (statslige indkøb af computere, printere, multifunktionsmaskiner, møbler og kontorartikler). Desuden har regeringen besluttet, at alle relevante statslige indkøbsaftaler fremover systematisk skal inddrage miljøkrav. Dette sker blandt andet i et samarbejde med

Elsparefonden. Der er i dag allerede indført miljøkrav til bl.a. indkøbsaftaler for IT og kontormaskiner.

- **Energisparetiltag**

Staten er nu underlagt et generelt krav om køb af energieffektive produkter på markedet, samt at staten skal gennemføre energibesparelserprojekter, der er anbefalet ved energimærkning af bygninger, og som har en tilbagebetalingstid på indtil 5 år. Desuden skal hvert ministerium udarbejde en målsætning for udvikling i energiforbruget i ministeriet for at bidrage til, at Danmarks samlede energiforbrug falder. Udgangspunktet kan være, at der gennemføres energibesparelser på 1 % per år.

- **Partnerskab med tre store kommuner om miljøkrav i indkøb og serviceydelser**

Regeringen har indgået en partnerskabsaftale med København, Århus og Odense. Aftalen indeholder miljøkrav til specifikke produktgrupper og serviceydelser, og parterne vil arbejde på, at aftalen udbygges yderligere. Regeringen vil arbejde på at få yderligere kommuner til at tilslutte sig målene i partnerskabet, eller til at iværksætte lignende initiativer. Regeringen vil endvidere arbejde på, at disse partnerskaber løbende videreudvikles, og at der bl.a. opstilles mål for inddragelse af yderligere produkter.

Kommende indkøbsaftale fremmer miljøvenlige tjenestebiler i det offentlige

Statens og Kommunernes Indkøbsservice, SKI, har netop offentliggjort et biludbud, hvor krav om miljøvenlighed er en prioritet på lige fod med krav om fornuftig økonomi og bedre sikkerhed. Statsvirksomheder og kommuner, som anvender aftalen, får dermed mulighed for at gå i front ved at købe og lease miljøvenlige biler, herunder biler med en mindre udledning af CO₂ fra den offentlige bilpark. Der bliver meldt en række klare mindstekrav ud i forhold til miljøet, f.eks. udledning af kuldioxid samt partikelfiltre på dieselmotorer. Det betyder, at kommende billeverandører til det offentlige skal kunne honorere disse krav, når de offentlige institutioner efterspørger det.

- **Anden-generations**

- **Lokal Agenda 21-strategier**

Loven om Lokal Agenda 21-arbejdet – eller ”dagsorden for bæredygtig udvikling i det 21. århundrede” – har vist sig som en succesfuld tilgang til at få borgere og lokale foreninger til at lytte og forstå, og til at få den voksende grønne bevidsthed omsat til handling. Tanken bag den lokale Agenda 21 er i virkeligheden at bygge på og understøtte viljen blandt borgerne til selv at gøre noget for en mere bæredygtig udvikling. De lokale myndigheders miljøarbejde skal kobles sammen med borgernes og virksomhedernes egen indsats – og der skal udveksles erfaringer og dannes netværk for at fremme de mest bæredygtige løsninger. Det er af stor betydning for at nå såvel internationale som nationale målsætninger for bæredygtig udvikling, at Lokal Agenda 21-arbejdet fortsættes for at sikre stadige, lokale initiativer til bæredygtig udvikling. Som det eneste land i verden har Danmark siden 2001 forpligtet de lokale myndigheder til at udarbejde en redegørelse hvert 4. år, der beskriver strategien for deres lokale Agenda 21-arbejde. Kommunerne er inden udgangen af 2007 forpligtet til at redegøre for deres anden-generations Lokal Agenda 21-strategier.

Erhvervslivet

- **Regulering af ansvar i erhvervslivet**

Erkendelsen af erhvervslivets ansvar er også afspejlet i store dele af den regulering, der er vedtaget og gennemført i de senere år, og de projekter, regeringen har gennemført:

- I EU's nye kemikaliregulering (REACH) er det således virksomhedernes ansvar at sikre, at de kemikalier, de producerer og importerer, ikke skader miljø og sundhed.
- I direktivet om håndtering af elektronikskrot er det tilsvarende producenternes ansvar, at det farlige affald håndteres. Og EU's omfattende miljøansvarsdirektiv er netop udformet efter princippet om, at ”forureneren betaler”.

- **CSR-kompasset**

Regeringen har udviklet informations- og undervisningsaktiviteter samt konkrete værktøjer, der kan understøtte virksomhedernes CSR-arbejde. ”CSR-Kompasset” hjælper danske virksomheder med at dokumentere deres CSR-niveau over for udenlandske kunder, ligesom kompasset kan hjælpe virksomhederne med at sikre sig, at deres udenlandske underleverandører opfører sig ordentligt. Kompasset har ca. 4.000 brugere om måneden.

- **Overskud med omtanke**

Et andet CSR-projekt, ”Overskud med Omtanke”, har til formål at uddanne 10-12.000 ledere og medarbejdere fra små og mellemstore virksomheder i, hvordan de kan arbejde strategisk med CSR og gøre CSR til en konkurrencefordel.

- **Handlingsplan for styrket CSR-indsats**

Regeringen vil udbygge samarbejdet med erhvervslivet om på systematisk vis at udvikle og udbrede anvendelsen af CSR-koncepter, ikke mindst til gavn for miljøet og virksomhedernes konkurrencefordele på de globale markeder. Dette vil bl.a. ske gennem dialog om, hvordan regeringen kan bidrage til og understøtte virksomhedernes ansvar både indenfor og udenfor landets grænser. Regeringen udarbejder en handlingsplan for en styrket CSR-indsats, som skal tage udgangspunkt i følgende to principper: CSR skal bidrage til vækst for danske virksomheder og samtidig medvirke til at styrke virksomhedernes samfundsmæssige bevidsthed og ansvar. CSR skal baseres på frivillighed.

- **Dialog om virksomhedernes grønne indkøb**

Regeringen vil medvirke til at udvikle initiativer, der kan fremme virksomhedernes grønne indkøb. Der er store potentialer i ”business-to-business” markedet for virksomhederne. Regeringen vil, i dialog med erhvervslivet, undersøge mulighederne for at styrke og understøtte sådanne initiativer.

- **Fælles indsats for bæredygtig udvikling mellem organisationer, virksomheder og staten**

Regeringen vil i den kommende tid også sætte konkret fokus på samarbejdet mellem NGO'er, erhvervslivet og staten om en fælles indsats for at sikre en bæredygtig udvikling. Det kan f.eks. være i form af at fremme bæredygtige investeringer i erhvervslivet, herunder at understøtte den finansielle sektors ansvar for at inddrage bæredygtighed i deres investeringsaktiviteter. Det kan også være samarbejde om kriterier for bæredygtighed ved etablering af aktiviteter i udlandet, i forhold til underleverandører samt udvikling af miljømål for grøn ansvarlighed for erhvervslivet.

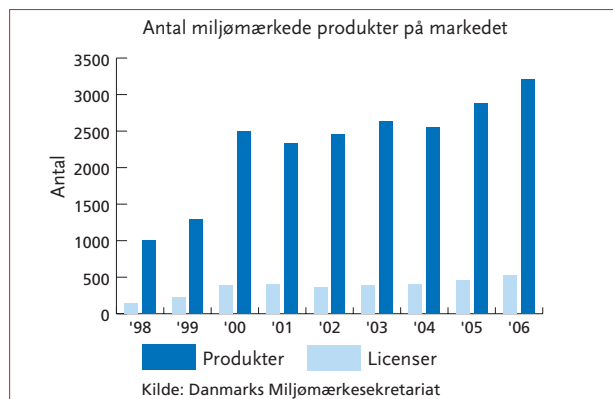
Forbrugeren

- **Flere miljømærkede produkter**

De danske forbrugere får stadig flere miljømærkede produkter at vælge imellem, og omsætningen er stigende for disse produkter. Danmark stod i spidsen for en kampagne for at fremme EU-miljømærket Blomsten i otte EU-lande i 2004. Det betød, at udbud og salg af produkter mærket med Blomsten blev fordoblet.

- **"Et ton mindre" kampagnen**

Regeringen vil gennemføre kampagnen "Et ton mindre" i 2007 og 2008 med fokus på, hvordan den enkelte dansker gennem daglige valg kan mindske sit CO₂-udslip, hvor meget det nytter, og hvordan. Et centralt element i kampagnen er en "CO₂-beregner", hvor personer kan beregne deres "personlige" CO₂-udledning og afgive et løfte om at reducere dette.

- **"Grønt ansvar" kampagnen**

Regeringen har med kampagnen "Grønt ansvar" sat fokus på borgernes medansvar for fremtiden og på de handlemuligheder og de personlige valg, som vi alle sammen tager i hverdagen, og som gør en forskel for miljøet. På hjemmesiden for "Grønt ansvar" kan man bl.a. finde over 100 gode råd om at leve miljørigtigt.

- **Partikler fra brændeovne**

Informationsindsatsen "Tag grønt ansvar, når du fyrer - har du styr på din brændeovn?" vil som omtalt under "Et sundt og sikkert miljø" blive fortsat og styrket i 2007-2008. Borgerne kan dog ikke løse problemerne alene ved at fyre korrekt. Derfor arbejder regeringen på at indføre bindende krav til, hvor mange partikler en brændeovn eller -kedel må udsende, og en omfattende indsats for at styrke udviklingen af renere teknologier på området.

- **Ni-punktsplan for lovligt og bæredygtigt træ**

Flere steder i verden er skove og deres biologiske mangfoldighed truet af overudnyttelse og ulovlig tømmerhugst. Forbrugerne skal sikres bedre muligheder for at efterspørge lovligt og bæredygtigt træ, og regeringen fremlagde i 2006 en ni-punktsplan herfor. Regeringen vil styrke vejledningen om indkøb af lovligt og bæredygtigt træ og vil arbejde på, at mere bindende krav herom indarbejdes i fremtidige statslige indkøbsaftaler i takt med, at branchen modnes hertil.

- **Uddannelse for bæredygtig udvikling**

Regeringen vil i 2007 fortsætte opfølgningen på FN's tiår 2005-2014 for uddannelse for bæredygtig udvikling. Arbejdet vil som hidtil tage udgangspunkt i de internationale aftaler, som Danmark har tiltrådt. De planer og strategier, som er udarbejdet af FN's økonomiske kommission for Europa (UNECE) og FN's organisation for uddannelse, kultur, kommunikation og videnskab (UNESCO), vil være grundlaget for en tilpasset dansk strategi. På uddannelsesområdet vil der blive bygget videre på det hidtidige arbejde

med det grønne islæt i undervisningen, men der vil fremover blive lagt større vægt på sammenhængen mellem faglige kundskaber, holdninger og adfærd samt på den betydning, som vore daglige handlinger kan have på en bæredygtig udvikling på lokalt, nationalt og globalt plan. Bæredygtig udvikling er allerede en del af bestemmelserne om fagenes indhold i folkeskolen, i ungdomsuddannelserne og i visse dele af læreruddannelsen.

En kasse med bæredygtighedsværktøjer

En strategisk indsats for en bæredygtig udvikling handler ikke kun om en målrettet indsats på enkelte områder. Det er lige så vigtigt at sikre, at de nødvendige værktøjer er på plads.

Miljøeffektiv teknologi – vejen til afkobling

Et miljømæssigt bæredygtigt samfund opnår vi ikke ved at skrue tiden tilbage. Det er hverken ønskeligt eller realistisk helt at opgive biltrafikken – eller at bede verdens nye vækstøkonomier reducere deres vækst af hensyn til miljøet. Vi skal sikre den

nødvendige afkobling mellem økonomisk vækst og miljøbelastning – men vi skal gøre det ved hjælp af nye løsninger.

Miljøeffektiv teknologi er derfor et helt afgørende redskab, når vi skal sikre, at ressourceanvendelsen optimeres, og at ressourceeffektiviteten styrkes. Regeringen har i 2006 igangsat en omfattende satsning på at fremme fortsat udvikling og anvendelse af miljøeffektiv teknologi. Danmark bidrager globalt med at udvikle og fremme den viden, vi har opbygget i virksomheder og forskningsmiljøer, til mere effektiv udnyttelse af ressourcer globalt samtidig med, at vi understøtter danske virksomheders styrkepositioner på området. Det gør vi bl.a. ved at fokusere den forskning, som understøtter miljøteknologisk innovation, og ved at øge støtten til afprøvning i fuld skala og demonstration af nye, lovende miljø- og energiteknologier. Og vi gør det ved at rådgive danske virksomheder, der eksporterer miljø- og energiteknologi, og som yder rådgivning på området.

Miljøteknologi der virker: Ren røg

I dag er det muligt at fjerne op til 98 % af kvælstofoxiderne (NO_x) og 99 % svovl (SO_2) fra røgen fra kraftværkerne, og dioxinen fra affaldsforbrændingsanlæggene er bragt ned under det acceptable niveau.

Teknologier indføres løbende i Danmark, så forureningen med NO_x fra kraftværkerne er faldet fra 108.000 tons i 1996 til 44.500 tons i 2003, mens den samlede årlige forurening med dioxin fra kraftværker og industri i dag er bragt ned til mellem 1-2 gram pr. år.

Det skyldes en revolutionerende udvikling af teknologi over de sidste 30 år, som sikrer "ren røg" fra kraftværker og affaldsforbrændingsanlæg. Der er tale om en blanding af forskellige teknologier: Røgrensnings-teknologier, teknologi til renere forbrænding og teknologier til rensning af brændstofferne. Det har løbende krævet investeringer, men beløbene er relativt beskedne set i relation til de øvrige omkostninger knyttet til håndtering af affald og produktion af energi.

Danske miljøvirksomheder er blandt de ledende på det globale marked for disse teknologier – bl.a. Haldor Topsøe, der har specialiseret sig i teknologi til at producere renere brændstoffer og katalysatorer til røgrensning, og F.L. Smidth der fremstiller såkaldte scrubber til SO_2 -rensning.

Danmark har en lang og god tradition for at udvikle miljøteknologi. Derfor ved vi også, at ny teknologi gør en forskel. Regeringen fremlægger i 2007 en handlingsplan for miljøeffektiv teknologi. Frem til 2009 er der afsat 120 mio. kr. til at gennemføre initiativerne i denne handlingsplan.

Staten har allerede indgået partnerskaber med virksomheder og vidensinstitutioner for at styrke innovationsmiljøet i danske virksomheder. Der er etableret partnerskaber på vandområdet og indenfor bioteknologi, megavindmøller, brændselsceller og biobrændstoffer. For at fremme afsætningen af danske miljøteknologiske løsninger har regeringen igangsat analyser af miljøudfordringer og markedsmuligheder. Der er endvidere planlagt eksportfremstød for dansk miljøeffektiv teknologi for at sikre fodfæste på en række af fremtidens markeder, f.eks. Brasilien, Rusland, Indien og Kina.

Partnerskaber og dialog

En effektiv bæredygtighedsindsats kræver tæt samarbejde mellem offentlige og private parter. Regeringen har derfor på en lang række områder målrettet arbejdet mod at etablere en tæt dialog og at skabe partnerskaber og samarbejder, der skal sikre en fælles ansvarlighed, og at styrkerne og kompetencerne fra henholdsvis den private og den offentlige sektor udnyttes til fælles bedste. Blandt eksemplerne er:

- Et 3-årigt partnerskab mellem Kommunernes Landsforening, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet og regeringen om grønne partnerskaber, der skal udbrede og underbygge mulighederne i lokale naturprojekter, naturformidling og friluftaktiviteter.
- En partneraftale med landets tre største kommuner. Aftalen indeholder miljøkrav til specifikke produktgrupper og serviceydelser, og regeringen vil arbejde på, at aftalen udbygges yderligere.
- En tæt dialog med erhvervslivet og organisationerne om, hvordan regeringen kan

bidrage til og understøtte virksomhedernes samfundsmæssige ansvar både indenfor og udenfor landets grænser.

- I forbindelse med vedtagelsen af ”Den miljøteknologiske handlingsplan” har regeringen indgået partnerskaber med virksomheder og vidensinstitutioner for at styrke innovationsmiljøet i danske virksomheder. Der er etableret partnerskaber på vandområdet og i forhold til bioteknologi, megavindmøller, brændselsceller og biobrændstoffer.

En målrettet forskning og udvikling

Regeringen har prioriteret forskning og udvikling på miljøområdet højt. I den brede, politiske aftale om udmøntningen af Globaliseringspuljen er forskning i vedvarende energi, miljø og transport således det højest prioriterede strategiske indsatsområde. Globaliseringspuljen udgør ca. 2 mia. kr. i 2007, stigende til 10 mia. kr. i 2012. Heraf er der i perioden 2007-2010 afsat i alt 670 mio. kr. til strategisk forskning, fordelt på områderne energi, bioethanol, miljøteknologi, transport samt havmiljøforskning. Det blev samtidig besluttet at oprette et Energiteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (EUDP), der skal fremme udviklingen af nye mere effektive energiteknologier, blandt andet baseret på vedvarende energi, og dermed styrke såvel energiforsyningssikkerhed som miljø.

Der er derudover afsat 430 mio. kr. til forskning i fødevarer, sundhed og miljø, herunder mindre miljøbelastende fødevarer, bæredygtigt fiskeri og ny teknologi. Denne høje prioritering giver en oplagt mulighed for på en og samme tid at understøtte bæredygtighedsstrategien og at styrke udviklingen af områder, hvor Danmark har stærke erhvervsmæssige konkurrencepositioner. Endelig er der afsat over 3 mia. kr. i perioden 2007-2010 til Rådet for Teknologi og Innovation, som udmøntes i handlingsplanen ”Innovation Danmark 2007-2010”. Initiativerne i handlingsplanen vil også omfatte innovation samt udvikling af ny viden og teknologi til blandt andet

fødevarer, sundhed, energi og miljø. Samtidig har regeringen arbejdet for en tilsvarende, styrket prioritering af bæredygtighed i EU's store forskningsprogrammer. Der er nu for perioden 2007-2013 afsat næsten 14 milliarder kroner til miljøforskning – midler, som kommer alle europæere til gode, netop fordi miljøproblemerne jo er fælles for os alle. EU's miljøforskning fokuserer på fem centrale indsatsområder: Klimaændringer, bæredygtig ressourcestyring, miljøteknologier, jordobservationer samt nye vurderingsredskaber.

Bedre beslutninger gennem økonomiske analyser

På miljøområdet er der en stigende forståelse for den vanskelige balance mellem kort- og langsigtede prioriteringer. Vi kan på nogle områder vælge at undlade at investere ressourcer på kort sigt – men et sådant valg kan indebære en risiko for, at investeringsbehovet bliver større på længere sigt. Det er derfor vigtigt, at vi bliver bedre i stand til at beregne og vurdere de samfundsmæssige omkostninger, der kan være forbundet med ikke at gribe rettidigt ind overfor en række centrale miljøproblemer, herunder at kunne indregne effekter af den teknologiske udvikling. Den teknologiske udvikling kan således på nogle områder betyde, at investering af ressourcerne på et senere tidspunkt bliver billigere og giver bedre løsninger på længere sigt.

Den globale klimaproblematik er et eksempel på en stigende erkendelse af, at det i høj grad kan koste noget ikke at gøre noget. Både i de internationale organisationer som EU, Verdensbanken og OECD og i Danmark, arbejdes der i disse år på at skabe bedre, samlede vurderinger af de økonomiske, miljømæssige og administrative konsekvenser og fordele af de politikker, vi gennemfører.

Regeringen har i 2007 besluttet at styrke Det Økonomiske Råd og rådets sekretariat, så det i højere grad bliver i stand til at gennemføre miljøøkonomiske analyser og vurderinger.

Formålet med denne styrkelse er dels at give miljøpolitikken en mere central placering i rådets arbejde, dels at styrke rådets mulighed for at belyse sammenhængene mellem økonomi og miljø. Derudover vil regeringen i den kommende tid sætte øget fokus på at få belyst mulighederne for at udvikle og anvende mere konkrete, miljøøkonomiske metoder.

Siden 2004 har det været gældende, at der skal gennemføres miljøkonsekvensvurderinger forud for beslutninger, der kan påvirke miljøet væsentligt. Det gælder både for overordnede planer og programmer, konkrete projekter, lovforslag, nationale programmer for udmøntning af EU-støtte til f.eks. regional udvikling eller landdistriktsudvikling, og kommuneplaner, der sætter nye rammer for arealanvendelse – for bare at nævne nogle få eksempler. Det gælder også for konkrete anlægsprojekter som f.eks. anlæg af veje eller etablering og udvidelse af større virksomheder. Dermed sikres myndighederne og politikerne et langt bedre grundlag for at træffe bæredygtige beslutninger.

En styrket miljøforvaltning

Regeringen er med kommunalreformen i færd med at gennemføre en af de mest omfattende samfundsmæssige ændringer i nyere tid. Et afgørende argument for reformen har været ønsket om at skabe en lokal og regional forvaltning, der ikke kun er tilstrækkelig tæt på borgerne og virksomhederne, men som også sikrer et højt kvalitetsniveau i forvaltningen. Dette gælder ikke mindst miljøområdet.

Reformen har medført, at der på miljø-, natur- og planområdet er sket en omfordeling af opgaverne, så det fremover bliver staten og kommunerne, der har et fælles hovedansvar for forvaltningen af Danmarks miljø- og naturpolitik. Der er skabt en klar arbejdsdeling, hvor kommunerne har fået ansvaret for de borgernære og konkrete opgaver, og staten har fået ansvaret for de nationale og internationale interesser samt særligt komplicerede miljø-, natur- og plansager.

Oprettelsen af syv nye miljøcentre rundt om i landet indebærer bl.a., at den statslige miljøforvaltning kommer tættere på virksomheder og borgere, og at der fra centralt hold bliver bedre mulighed for at følge med i, hvordan lovgivningen virker i praksis. Oprettelsen af de nye, større kommuner og de stærke, regionale miljøcentre skaber et bedre organisatorisk grundlag for, at en bæredygtig miljøpolitik kan udvikles og gennemføres både nationalt og lokalt i årene fremover. Den organisatoriske styrkelse af miljøindsatsen vil i de kommende år blive understøttet af et styrket, tværoffentligt datasamarbejde. Regeringen har i samarbejde med kommunerne og regionerne udviklet den fællesoffentlige Miljøportal, som bidrager både til en mere effektiv og til en mere homogen lokal og regional administration.

Samtidig udvikles – bl.a. på baggrund af det europæiske INSPIRE-direktiv om geografiske steddata – en række fællesoffentlige databaser og – systemer, der sikrer en mere integreret planlægning og implementering af natur- og miljøarbejdet på tværs af myndigheder og organisationer. Det er en udvikling, som regeringen også i de kommende år vil bruge væsentlige ressourcer på.

Opfølgning og overvågning

Vi skal vide, om vores indsatser virker, og vi skal have et klart grundlag for at kunne bestemme, hvordan vi fremover skal prioritere vores indsatser. Det er derfor helt afgørende, at vi konstant overvåger naturens og miljøets tilstand og løbende vurderer de indsatser, som vi selv og andre gør. Det gælder både herhjemme og internationalt.

Der er i de senere år blevet udviklet en række indikatorer og målemetoder, der understøtter overvågningen af bæredygtighedsarbejdet. Flere af disse indikatorer er blevet anvendt også i denne publikation, og er tilgængelige for offentligheden, bl.a. på Miljøstyrelsen hjemmeside: www.mst.dk.

Der arbejdes mange steder på at videreudvikle indikatorer og målemetoder, både herhjemme og i internationale organisationer som EU og OECD. Blandt andet vil EU-Kommissionen i 2007 præsentere et udspil til fælleseuropæiske bæredygtighedsindikatorer, som gør det muligt løbende at sammenligne og vurdere natur- og miljøtilstanden i EU-landene. Det arbejde vil regeringen støtte, netop fordi bæredygtighedsindsatsen i stigende grad bliver et fælles, internationalt ansvar.

I EU er netop vedtaget et direktiv, som fastlægger rammerne for en fælles geografisk infrastruktur, INSPIRE. Det fælles geografiske grundlag vil give både offentlige myndigheder på alle niveauer, forskellige sektorer og den enkelte borger mulighed for at få adgang til de samme data og derved styrke opfølgningen og overvågningen af naturens og miljøets tilstand på tværs af grænserne. INSPIRE vil med andre ord understøtte bestræbelserne på at skabe en fortsat bæredygtig udvikling.

Vi vil desuden i den nærmeste fremtid overveje, om de måder, hvorpå vi i dag måler naturens og miljøets tilstand, kan forbedres yderligere, og om der findes nye metoder til at måle og følge indsatsen, f.eks. målinger af det såkaldt ”globale fodaftryk”. Og vi vil gerne invitere interesserede parter og organisationer til at deltage i overvejelserne.

Dialog og handling

Bæredygtig udvikling er ikke en statslig opgave alene. Alle parter i samfundet skal bidrage. Men det bør, så vidt det er muligt, ske af egen lyst – fordi den enkelte borger, virksomhed, organisation eller myndighed gerne ønsker at skabe et mere bæredygtigt samfund. Derfor er det af stor vigtighed for regeringen at indbyde til en bred debat og dialog om dette regeringsoplæg.

En af verdens største miljøudfordringer i de kommende år bliver klimapåvirkningen fra menneskelige aktiviteter. Vi har i dette oplæg præsenteret de udfordringer, vi står overfor – og de målsætninger og handlinger, der skal bidrage til at imødegå disse udfordringer. Men regeringens egne målsætninger og handlinger er ikke i sig selv tilstrækkelige, og regeringen har

derfor valgt i dialogprocessen at fokusere på, hvordan vi alle har et ansvar for at medvirke til reduktion af klimapåvirkningen. At bidrage til at klimapåvirkningen reduceres er for alvor at bidrage til en bæredygtig udvikling af samfundet.

Dialogen skal bidrage til at indsamle de gode ideer og eksempler, der allerede eksisterer mange steder, og til en dialog om, hvordan regering og myndigheder på den ene side, og borgere og erhvervsliv på den anden side, gensidigt kan bistå hinanden til udvikling mod et bæredygtigt samfund.

Det er regeringens ønske, at der på denne måde indsamles forslag til konkrete handlinger og aktiviteter, der kan være med til at bidrage til udvikling mod et bæredygtigt samfund. Regeringen vil senere i efteråret 2007 præsentere en endelig strategi for miljømæssig bæredygtig udvikling, hvor relevante ideer og resultater fra dialogprocessen vil blive indarbejdet.

Dialogprocessen, der gennemføres de kommende måneder, består af tre spor:

1. En række *dialog- og debatmøder* rundt om i landet om udvalgte temaer. Dialogmøderne vil blive målrettet mod forskellige parter. Vi ønsker at bringe både borgere, erhvervsliv, NGO'er, kommuner og staten sammen for at give bud på tiltag, der kan medvirke til mere bæredygtig adfærd.
2. En *bred, åben debat* via Miljøministeriets bæredygtighedshjemmeside www.baeredygtig-udvikling.mim.dk. For alle interesserede vil der være mulighed for at kommentere oplægget, deltage i debatten og i fastlagte perioder debattere direkte med miljøministeren. Der vil altså være flere muligheder for at bidrage med gode ideer til handling både for den enkelte og for andre.
3. En *skriftlig høring* om dette oplæg, hvilket vil give alle berørte organisationer og parter en formel mulighed for at deltage.

